

Filip Plažil - Jan Prchal

Olešenka v datech

Filip Plašil - Jan Prchal

Olešenka v datech

Vydala Obec Olešenka 2010

Vážení čtenáři!

Drobná publikace, kterou jste právě otevřeli, podává stručný přehled nejdůležitějších dat a událostí, vztahujících se k historii obce Olešenka (dříve Olešná u Přibyslavi a ještě dříve Volešná) v okrese Havlíčkův Brod. Přes působení nesporně kvalitních a činnorodých regionálních historiků na Přibyslavsku v minulosti i v době současné se jedná patrně o první vydanou práci o obci, neboť při shromažďování materiálu nedokázali autoři nalézt byt' jediný odborný článek o Olešence pojednávající; podobné platí i o případných rukopisech místních badatelů. Je nutno poznamenat, že z důvodů níže uvedených si tato práce nečiní nárok na úplné zpracování historie obce – s ohledem na krátkou dobu, kterou měli autoři a redakční rada na přípravu publikace a odevzdání k tisku, takového cíle ani nebylo možno dosáhnout. Budiž tedy tento spis přijat coby jakási první vlašťovka, která poslouží jako vodítko příštím zájemcům o podrobnější historii Olešenky.

Nesnadným úkolem pro celou redakční radu bylo vyhledávání a hodnocení (mnohdy si odporujících) pramenů k dějinám vsi v dostupných archivních fondech a jejich vyhodnocení a zpracování v časovém úseku pouhých čtyř měsíců od zadání k vydání publikace (podobně zaměřené tituly vznikají zpravidla několik let). Kroniky a spisový materiál k dějinám Olešenky jsou navíc uloženy na několika místech a některé z relevantních fondů teprve čekají na zpřístupnění badatelům z řad veřejnosti. Obecní kronikářské záznamy v období 1939 až 1956 a od roku 1973 dodnes nejsou ke škodě obce i badatelů vedeny vůbec, dochovaná pamětní kniha obce z roku 1836 byla shledána značně nespolehlivou a nepřesnou a druhá pamětní kniha z roku 1958 zase vynikala svou spartánskou stručností. Z těchto důvodů nebylo jednoduché nalézt vhodné kritérium pro výběr a uspořádání vybraných informací. Čtenáře tímto žádáme o určitou shovívavost při hodnocení tohoto, vlastně prvního oficiálně vydaného spisu o obci. Děkuje za pochopení.

Autoři a redakční rada

Stručná obecná charakteristika obce

Olešenka leží v nadmořské výšce 530 m. Nejvyšším místem v okolí je 1,5 km jižně od obce se tyčící zalesněný vrch Strážky (602 m n. m.). Katastrálním územím protéká východně od obce přibližně 11 km dlouhý Olešenský potok (v Poříčí přítok Sázavy), s pramenem na východní straně vrchu Strážky. MUDr. František Půža poukazuje v publikaci *Kronika Příbyslavská* na pojmenování osad a vsí v okolí Příbyslavi podle názvů stromů, jaké se v místě založení osady nejčastěji nacházely: Jablonná, Buková, Borová, Volešná (Olešenka). Připusťme tedy, že název Volešná vznikl podle „olše“.

Z urbanistického hlediska jde v případě Olešenky o sídlo tvořené oválnou zástavbou s dominantním prostorem návsi, fungujícím od pradávna jako společenské a kulturní centrum. Usedlosti byly původně zjevně postaveny do půlkruhu na obou březích potůčku beze jména – přítoku Olešenského potoka; jeho přehrazením uprostřed návsi vznikly postupně čtyři vodní nádrže – rybníčky bez názvu. Stavení a příbytky byly původně nízkopodlažní; ve druhé polovině 20. století došlo u některých k patrové přístavbě, vzniklo i několik nových dvoupodlažních rodinných domů. Venkovské domy byly povětšinou tvořeny zázemím sloužícím pro hospodářskou činnost, tu a tam rozsáhlejším. Hospodářská stavení (stodoly, kolny) tvořila nezbytnou součást usedlosti. V zemědělské výrobě převažovalo pěstování obilnin, od počátku 19. století i brambor, a chov domácího zvířectva, zejména skotu. U řady usedlostí byly dvůr a zahrada, které plnily svou funkci odděleně. Vedle zemědělství a primární výroby potravin našla část obyvatel své uplatnění v jiných profesích a zejména od počátku 20. století začali mnozí vyjíždět za zaměstnáním mimo sídlo. Dlouhodobě zde mezi obyvateli byly vytvářeny úzké sociální kontakty; velký význam pro soužití vždy znamenala vzájemná výpomoc při živelních pohromách, solidarita a spoluúčast. Nejvyšší počet obyvatel podle dostupných údajů zaznamenala obec Olešenka roku 1880, kdy zde žilo 336 obyvatel.

Přibližně do počátku 20. století byla ves známá pod názvem Volešná (Wolessna, Wolesschna), poté Olešná u Příbyslavi a od 50. let minulého století byl zaveden ustálený název Olešenka. V současné době je Olešenka součástí okresu Havlíčkův Brod a kraje Vysočina. Počet obyvatel v roce 2010 čítá 180, z toho v produktivním věku 125. Průměrný věk

obyvatel činí 35 let. Katastrální výměra obce zahrnuje 685 ha, z toho orná půda zabírá 64 %. Přibližně pětina katastrálního území je osázena lesním porostem, kde převládá smrk ztepilý. Pro využití volného času je v obci vybudováno sportovní hřiště; kulturu zastupuje několik spolků a místní knihovna. V posledních letech doznává obec zřetelných proměn vlivem pravidelných stavebních akcí, vylepšujících občanskou vybavenost a životní prostředí; v podobném duchu plánuje obec pokračovat i v nejbližších letech.

Olešenka v datech

1356 – Čeněk z Lipé postoupil listinou vydanou dne 6. dubna 1356 v Praze tehdejší polenské panství sestávající z hradu a městečka Polné s mýtem a vsí Dobroutova, Věžnice, Hrbova, Olešenky (v orig. Oleschna), Poříčí, Německé a České Jablonné, Bukové, Šachostína, Rosičky, Špinova, Nížkova, Sirákova a Poděšína i s patronátním právem ke kostelům nacházejícím se na vymezeném území Ješkovi Ptáčkovi z Pirkštejna. Listina zůstává dosud nejstarší písemnou zmínkou o obci Olešenka. [30:501–502; 49:19]

1502 – Hynek Boček z Kunštátu postoupil listinou psanou po Polné dne 14. června 1502 právo odúmrti městu Polné a všem vsím, které přináležely pod správu polenského a přibyslavského panství. Z nich listina demonstrativně vypočítává třicet čtyři vesnic, mezi nimi i Olešenku. [31:20–21; 32:21–23]

1597 – dne 3. listopadu téhož roku prodal Jáchym Oldřich z Hradce polensko-přibyslavské panství za 119 000 kop míšeňských grošů Hertvíku Žejdlíci ze Šenfeldu. Mezi převáděnými vesnicemi se nacházela i Olešenka (v orig. Wolessna), která byla v kupní smlouvě výslovně zmiňována. [41:36]

1622 – ves Volešná byla coby součást polensko-přibyslavského panství zkonfiskována ve prospěch královské komory dosavadnímu protestantskému majiteli Rudolfovi Žejdlíci ze Šenfeldu a prozatímně zastavena Jaroslavu Bořitovi z Martinic. [42:52; 45:65]

1623 – dne 6. března odkoupil polensko-přibyslavské panství *en bloc* za 150 000 zl. František kardinál z Dietrichsteina, jehož rod se stal poslední vrchností obyvatel Olešenky (Volešné). [42:53]

1624 – Volešná jakožto součást přibyslavské farnosti byla spravována polenským děkanem Janem Paschasiem Hlineckým, jediným katolickým knězem na celém panství. Tato neutěšená situace trvala až do roku 1628. [40:11 a 64]

1654 – ve Volešné probíhal historicky první kompletní soupis pozemků v Českém království pro účely tzv. berní ruly. Ve vsi Volešné došla komise k následujícím zjištěním:

Rolníci, kteří měli status osedlých							
Jméno hospodáře	Polností (strychů)	Koní	Tažných volů	Krav	Jalovic	Ovcí	Prasat
Jakub Rychtář	66		6	6	13	33	12
Jakub Doležal	40		4	5	10	23	5
Matěj Vondrák	44		2	6	13	10	7
Ambrož Došků	50	1	2	5	5	18	6
Jiřík Jakubů	50		2	5	5	13	3
Vavřinec Staňků	40		2	3	6	21	3
Bartoň Zychů	40		2	3	10	17	2
Havel Nečas	18		2	4	5	11	4
Matouš Sedlák	46	1	2	3	10	17	4
Tomáš Kříž	18		2	4	5	16	2
Řehoř Michta	18		2	3	4	17	2
Pusté grunty							
Vítouchovský	20						
Válkovský	20						
Maškovský	20						
Chalupníci, kteří vydali čtyři za jednoho osedlého							
Jan Jakšů	12		2	3	6	8	2
Vavřinec Veselý	12		2	4	6	24	2
Ondřej Čermák	12		2	3	5	12	
Václav Dostalej	12		2	2	4		1
CELKEM	538	2	36	59	107	240	55

Volešná se v nelehkých časech poloviny 17. století jevila vsí relativně dobře prosperující. Půda volešenských hospodářů byla hodnocena jako kvalitní, vhodná k pěstování žita; movitost místních obyvatel shledali komisaři jako obstojnou s poznamenáním, že ponejvíce se zdejší usedlíci živili předivem. Ze soupisu lze též soudit, že vesnici nezasáhla

třicetiletá válka tolik jako jiné oblasti na Vysočině, z původních čtrnácti gruntů zůstaly po skončení bojů pusté pouze tři. [33:321]

1671 – při zavádění zpovědních seznamů Arcibiskupstvím pražským nebyly ve Volešné zaznamenány žádné projevy výskytu nekatolických věřících, stejně jako v následujících patnácti letech. [48:642–643]

1691 – toho roku zemřel dosavadní volešenský rychtář Jiřík, jenž zanechal vdovu Alžbětu. Za 150 kop grošů koupil od vrchnosti zákupní rychtu jeho vlastní bratr Martin, který ji držel až do roku 1732. Jako předchůdci Jiříkovi jsou uváděni rychtáři Vít a Jakub – s Jakubovým jménem se lze setkat již v berní rule roku 1654; právě Jakub byl zřejmě posledním rychtářem v tzv. staré rychtě U Jakšů (dnes čp. 16). Tato se po Jakubově smrti stala obyčejným gruntem a po úmrtí hospodáře Řehoře Kubíčka roku 1675 zůstala stará rychta pustou. Novou rychtou se stala usedlost s dnešním číslem popisným 14. [2; 45:87–88]

konec 17. století – zřejmě již v této době používala Olešenka pečetního typáře se znamením stromu se dvěma ptáčky a opisem majuskulou **WES. WOLESSNA**. Opis byl ve vrcholu přerušen znamením dvou vinařských nožů z erbu knížat z Dietrichsteina, tehdejších držitelů Polné. [5; 26]

1701 – téhož roku počaly být vedeny pravidelné zápisy v purkrecht- ní knize vsí Volešná, Špinov a Buková. Ze záznamů lze zjistit označení všech tehdejších gruntů a jména jejich hospodářů v Olešence: [2]

Otisk pečetidla „WES WOLESSNA“ z 18. století

Pořadové číslo a označení gruntu či chalupy	Číslo popisné r. 1785 (zachováno dodnes)	Jméno hospodáře roku 1701 s poznámenáním nabytí užívacího práva.
1 Rychta	14	1691 ujal rychtu po zemřelém Jiříkovi rychtáři jeho bratr Martin za 150 kop grošů bez závdavku.
2 Grunt Šimků	15	2. listopadu 1690 koupil po zemřelém Václavovi jeho syn Ondřej Janovský za 50 kop grošů.
3 Grunt Jakšů	16	8. dubna 1686 koupil grunt za 35 kop Jan Jakeš po zemřelém otci Šimonovi.
4 Grunt Starýho	17	4. listopadu 1690 koupil za 50 kop Jiřík Stránský po zemřelém Řihovi.
5 Grunt Bártů	25	1691 koupil za 75 kop po zemřelém otci Matěj Bárta.
6 Grunt Wychtů	27	10. prosince koupil za 30 kop po zemřelém otci Ondřeji syn Jiřík Keřkovský.
7 Grunt Veselýho	28	6. března 1684 koupil za 50 kop od Urbana Veselého Havel Veselý.
8 Grunt Zichů	29	17. února 1694 koupil za 100 kop od svého otce Marka Martin Zich.
9 Grunt Dušků	2	27. ledna 1677 koupil za 140 kop od svého tchána Jiříka Duška zeť Matěj Dušek.
10 Grunt Brázdů	3	14. května 1678 koupil za 75 kop po svém zemřelém otci Mikuláš Staněk.
11 Grunt Vondráků	6	1690 koupil za 40 kop po svém zemřelém otci Eliášovi syn Jiřík Vondrák.
12 Grunt Nečasů	7	1. prosince 1701 koupil za 32 kop 30 gr. od Tomáše Málka Jakub Novotný.
13 Grunt Vítů	4	13. května 1677 koupil za 100 kop po zemřelém Řihovi Kubíčkoví Václav Rychtářů.
14 Grunt Pecků	8	8. února 1702 koupil za 25 kop po zemřelém Urbanu Musilovi Vít Bárta.
15 Grunt Pavlů	9	8. července 1680 koupil za 20 kop bez závdavku po Vítu Jakubů Jiřík Jakubů.
16 Grunt Mašků	10	3. března 1699 koupil za 40 kop od vdovy a sirotků Matěj Kopřiva.
17 Grunt Doležalů	12	24. února 1664 koupil za 30 kop po zemřelém Matěji Sobotkovi Ambrož Čermák.
18 Grunt Sedláků	13	17. února 1683 koupil za 100 kop od vdovy po Matěji Sedlákovi Štěpán Sedlák.
19 Chalupa Jakuba Chalupníka	20	Jakub Chalupník. 6. března 1716 dal si chalupu zapsat Matěj Chalupník, který ji od Jakuba koupil za 13 zl.

Nedlouho po roce 1700 přibýly v Olešence následující tři chalupy:

20 Chalupa Niedermertlovská	19	R. 1712 zakoupil od Jiříka Eliáše za 7 zl. pozemek Šimon Niedermertl a na tom místě vystavěl chalupu.
21 bez názvu	23	6. března 1716 ujal a vystavěl tuto chaloupku na zeleném drnu Vavřinec Hons. Chalupa se odhadovala na 6 kop grošů.
22 bez názvu	24	6. března 1716 ujal a vystavěl tuto chalupu na zahradě Eliáše Vondráka Matěj Kopřiva. Chalupa se odhadovala na 7 kop grošů.

1750 – údajně právě toho roku měla být nákladem obyvatel Volešné postavena první dřevěná školní budova (dnes čp. 11). Prvním učitelem se stal krejčí a vysloužilý voják Fabián, rodilý z Přibyslavi, který se prý „*více svého řemesla nežli vyučování přidržel*“. [6:129; 10: nestr.]

1766 – toho roku měl dle udání školní kroniky nastoupit na místo učitele do Volešné zeť dosavadního vyučujícího Fabiána, krejčovský mistr Václav Bernát (později psán příjmením Bernard) z Hrbova. Po zavedení povinné školní docházky roku 1774 se škola ve Volešné stala oficiální školou triviální. [10: nestr.; 11:1–2]

1769 – Volešná, Poříčí, Hřiště a Česká Jablonná byly vrchností přiděleny k tzv. Louckému mlýnu při rameni řeky Sázavy pod Přibyslaví. [46:57]

1770 až 1773 – po mimořádně deštivém roku 1769 přišly tři roky fatální neúrody, která zapříčinila v celých českých zemích dosud nevídaný hladomor a rozšíření nakažlivých nemocí. Děkan z Polné Petr Florian zaznamenal, že „*takovou bídu s nouzí Polná ještě nezkusila*“; v podobném duchu se nesly i záznamy měřinského děkana Vavřince Zálejského z moravské strany zemské hranice: „*Vlasy na hlavě vstávají tomu, kdo to zažil a ještě později na to vzpomíná*.“ Na polensko-přibyslavském panství pomřelo jen za první pololetí roku 1772 přes tisíc lidí, obzvláště chudých. [34:65; 35:83]

1771 – za vlády Marie Terezie na základě nařízení z února 1770 bylo zavedeno číslování domů. Na Polensku a Přibyslavsku bylo očíslování provedeno, stejně jako na většině míst, až roku 1771. [34:65]

1775 – robotním patentem Marie Terezie byla robota omezena na tři dny v týdnu. Osvícenský způsob myšlení císařských byrokratů se projevilo i v zamýšlených agrárních reformách Františka Antonína Raaba,

který navrhoval rušení roboty za peněžní náhradu; realizace se plán dočkal až v roce 1848.

1777 – ve vsi existovalo 31 obytných stavení. Po úpravě roboty roku 1775 byla celé vsi stanovena robotní povinnost 2574 dnů s dvojspřežím tažných volů a 377 dnů ručních prací „od Jana do Václava“. Robotou přináležela Volešná pod přibyslavský dvůr. [46:69]

1778 – z dochovaného inventáře púllánového gruntu čp. 12 lze zjistit, že na povinnostech odváděl jeho hospodář: královská kontribuce ročně 18 zl. 24 kr., z muziky 17 kr., vojenský kvartýr 10 kr., panských dávek ročně 2 zl. 21 kr. Domovní stavení bylo úředně odhadováno na 55 zl. Součástí statku byl 1 pár tažných volů, 2 krávy, 1 pár běhounů, 1 vůz, pluh, rádlo a brány. Úhrnem byl toho roku statek odhadnut na 485 zl. 49 kr. V podobných výších mezi 400–500 zl. se v 70. až 90. letech 18. století pohybovaly vesměs ceny všech púllánových gruntů v Olešence, i inventář gruntů byl velmi podobný. [3]

1785 – ve dnech 10. srpna až 3. září 1785 bylo ve Volešné provedeno vyměřování pozemků pro josefínský katastr. Zjištěno bylo, že všechny

Woleschna (Volešná) na mapě panství Polná-Přibyslav z roku 1770 (výřez); (archiv Klubu Za historickou Polnou)

grunty ve Volešné obhospodařovaly 689 jiter 1767 čtverečních sáhů orných polí, 94 j 569 $\frac{1}{3}$ s luk, 6 j 643 $\frac{1}{2}$ s zahrad, 5 j 1192 $\frac{5}{6}$ s rybníků, 121 j 1436 $\frac{4}{6}$ s pastvin a 226 j 1000 $\frac{1}{6}$ s lesů. Dohromady 1144 j 1209 $\frac{2}{6}$ s pozemků neb 3434 $\frac{1}{4}$ dolnorakouských mír. [6:44]

– obyvatelé byli toho roku zavázáni následujícími daněmi a poplatky: daň na sv. Jiří (celá obec 19 zl. 21 $\frac{1}{2}$ kr.), na sv. Jakuba (4 zl. 33 $\frac{3}{4}$ kr.), na sv. Václava (8 zl. 55 kr.), na sv. Michala (19 zl. 21 $\frac{1}{2}$ kr.), poplatek z hus, slepic a vajec (12 zl. 8 kr.) a poplatek z vodních trubek (2 zl. 33 $\frac{1}{2}$ kr.). Dohromady za rok 1785 zaplatili majitelé gruntů v Olešence na daních a poplatcích 66 zl. 57 $\frac{1}{4}$ kr. (chalupníci byli od daní a poplatků osvobozeni). [6:44]

1789 – celolánový grunt čp. 14 byl téhož roku úředně odhadnut na 776 zl. 49 kr. Inventář statku tvořily 2 páry volů za 70 zl., 2 krávy 16 zl., vůz 10 zl., 2 brány, pluhy a rádlá 5 zl. Ceny setrvávaly již od 70. let 18. století na podobné hladině. [3]

1792 – úřadu rychtáře se vzdal pro nemoc a stáří Vojtěch Stražil, sedlák z čp. 28, který funkci zastával údajně již od roku 1772 po Martinu Vlčkovi. Novým rychtářem byl 5. dubna 1792 oficiálně představen

Olešenska na mapě panství Polná-Přibyslav od Josefa Zirnfusse, kolem roku 1800 (výřez; Moravský zemský archiv Brno, F 188, mapa 1)

Vojtěchův syn Martin Stražil (1759–1840), který však již dříve svého otce zastupoval. Rychtářskou funkci zastával celých 48 let. **[6:4]**

1792/93 – úřady byl potvrzen první zkoušený podučitel v Olešence Jan Bernát (Bernad, Bernard), syn dosavadního podučitele Václava Bernáta. **[6:129; 10:129]**

1805 – po obléhání a obsazení Vídně vtrhla napoleonská vojska na Moravu a část francouzské a Francii zpřátelené bavorské armády se rozložila v Jihlavě a okolí. Dne 2. prosince přijelo 40 francouzských vojáků do Přibyslavi a žádalo výpalné. Do města poté vpadli císařští a na náměstí u zámku došlo k potyčkám, při kterých byli Francouzi z města vytlačeni. Přes Volešnou uprchli na Moravu. **[45:105–106]**

1810 – rychta, toho času v čp. 28, která kdysi požívala výsadu úplného zbavení robotních povinností, byla částečně zatížena robotou. Přesto však byla rychtáři Martinu Stražilovi robota po dobu výkonu jeho funkce z knížecí milosti odpuštěna. **[45:99; 1]**

1822 – školu ve Volešné navštěvovalo 12 chlapců a 18 dívek místních a 9 chlapců a 16 dívek ze čtvrt hodiny vzdálené České Jablonné, celkem 55 dětí. **[5]**

1823 – dekretem z 2. dubna potvrdil Krajský úřad v Čáslavi samostatnou filiální školu ve Volešné, ke které měla být přiškolená i Česká Jablonná; 6. června 1826 stvrdilo status školy i české zemské gubernium. Ves Volešná se zavázala školní budovu vystavět na své náklady a udržovat ji v dobrém stavu – v nové školní budově měla být místnost pro vyučování a místnost pro učitele. Vesnice se 29. října 1826 zavázaly ročně dodávat 6 sáhů měkkého dříví na otop, učiteli přidělit 4,5 měřice obecního pole, louku o 8 mírách rozlohy a výnosu 20 zl. ročně. Platit z každého dítěte se obce zavázaly 2,5 kr. víd. měny týdně. Roční příjem učitele byl stanoven na 128 zl. 35 kr. **[5]**

1835 – byl vypracován nový urbář – soupis majitelů gruntů a chalup ve Volešné s poznamenáním robotních povinností a výměr pozemků (zaokrouhleno na celá katastrální jitra (das Joch, = 0,5765 ha). Hranice mezi celolánovým a půllánovým gruntem byla obvykle vedena celkovou výměrou pozemků kolem 50 jiter. **[1]**

Č. p.	Charakter	Vlastník	Robota (dní ročně)		Polí	Luk, zahrad, pastvin a rybníků	Lesů
			potažní	pěší			
1	Chalupa	Josef Eliáš	-	1			
2	Grunt	František Dušek	156	13	45	8	7
3	Grunt	Vojtěch Staněk	78	6 ½	24	4	7
4	Grunt ^A	Jan Klement	104	9	21	8	20
5	Chalupa	Matěj Buřil	-	13			
6	Grunt	Vavřinec Eliáš	156	13	36	19	10
7	Grunt	Josef Dušek	156	13	38	6	4
8	Grunt	Jan Tománek	78	-	29	4	4
9	Grunt	Matěj Dušek	156	13	26	5	10
10	Grunt	Matěj Jakeš	78	-	22	3	4
11	Chalupa ^B	Obec Olešenka	-	-			
12	Grunt	Jakub Eliáš	156	13	27	8	19
13	Grunt s vý- měnkem	František Paul	156	13	41	14	5
14	Grunt	Jan Prokeš	100	15	39	10	13
15	Grunt	Jakub Ficbauer	78	-	34	9	6
16	Grunt s vý- měnkem	Vavřinec Vlček	78	6 ½	21	3	13
17	Grunt	Josef Štohanzl	104	8	47	7	23
18	Chalupa	Matěj Kopřiva	-	13			
19	Chalupa	Jakub Bárta	-	13			
20	Chalupa	František Berka	-	13			
21	Chalupa ^C	Václav Novotný	-	13			
22	Chalupa	Šimon Čermák	-	13			
23	Chalupa	Jakub Bořil	-	13			
24	Chalupa	Šimon Höfer	-	13			
25	Grunt	Jakub Bárta	156	13	34	11	9
26	Chalupa	Jakub Šorf	-	13			
27	Grunt s vý- měnkem	Martin Vlček	78	6 ½	17	4	5
28	Grunt	Martin Stražil	Po dobu výkonu funkce rychtáře robo- ta odpuštěna.		28	16	17
29	Grunt	Kašpar Zich	104	17	45	10	6
30	Chalupa ^D	Martin Novotný	-	13			
31	Chalupa ^E	Obec Olešenka	-	-			

32	Chalupa ^F	Vít Dušek	-	13			
33	Grunt ^G	Jan Staněk	78	6 ½	25	5	7
34	Grunt ^H	vdova Štohanzlová	52	9	15	4	6
35	Grunt ^I	Štěpán Kubíček	52	4	12	4	6
36	Grunt ^J	Tomáš Eliáš	30	7	15	6	1
37	Grunt ^K	Vojtěch Stražil	26	4	13	2	-
38	Grunt s vý- měnkem ^L	Václav Vlček	78	6 ½	19	5	6
39	Grunt ^M	Vít Vlček	78	6 ½	17	3	15
40	Grunt ^N	František Zich	52	9	15	5	9

^A 29. května 1789 rozdělen, část pozemků připadla k čp. 35.

^B Určena pro budovu školy.

^C Vystavěl 1744 Kašpar Novotný při gruntu svého bratra Víta.

^D Vystavěl 1770 František Novotný na obecním pozemku.

^E Postavena nedlouho před r. 1785.

^F Postavena po r. 1785.

^G Vznikl rozdělením čp. 3 na poloviny.

^H Postaven 1789 na ⅓ pozemků oddělených od čp. 17.

^I Vznikl oddělením ⅓ pozemků od čp. 4.

^J Vznikl 12. 3. 1795 oddělením ⅙ pozemků od čp. 14.

^K Vznikl 12. 3. 1795 oddělením ⅓ pozemků od čp. 14.

^L Vznikl 7. 12. 1797 rozdělením čp. 27 na poloviny.

^M Vznikl 30. 1. 1800 rozdělením čp. 16 na poloviny.

^N Vznikl oddělením ⅓ pozemků od čp. 29.

1836 – z obecní pokladny bylo vypláceno služné obecnímu sluhovi a zároveň ponocnému, obecnímu poslu a hajnému. Volešná tedy disponovala třemi zaměstnanci. **[6:4]**

– na den narozenin císaře Ferdinanda V., dne 19. dubna 1836, začal přibyslavský měšťan a „přítel školy“ Jan Skřivan vést pamětní knihu Volešné *Kniha Pamnětnj, založena pro obec Wollessnů, na panstwj polenskem, w kragi časlawskem, w kralowstwj českem. 1836. [6:1 a 49]*

1838 – dne 12. května začalo ve Volešné nové vyměřování pozemků pro účely stabilního katastru. Pod vedením geometra Vincence Hlaváče provádělo měření šest osob, které se dostavily do vsi v předchozím dnu. Při měření dle popisu kronikáře Jana Skřivana „*museli dva vojáci s fangličkama běhat*“ jako figuranti vedle adjunkta a třetí voják, který

zůstával stát u hlavního geometra, jim dával trubkou zvukové znamení, že dotýčný údaj je již zapsán a mohou se tak posunout k dalšímu bodu. Geometr s doprovodem odjel ze vsi 2. června. Za vyměřování zaplatila Volešná 102 zl. 30 kr. **[6:46]**

1840 – v polovině ledna zemřel podučitel Jan Bernard, který vedl ve Volešné vyučování 47 let. Po celou dobu svého působení udržoval školní budovu z vlastních prostředků. Od 27. ledna do 20. února prozatímně spravoval školu provizor Ignác Spinar z Přibyslavi, jenž následně odešel jako učitel do Polné. Volešná využila svého patronátního práva a na místo podučitele dosadila Josefa Vlčka (1813–1892), rodáka z Přibyslavi a dosud oblíbeného školního pomocníka tamtéž. Vlček ve Volešné kromě čtení, psaní a počtů vyučoval též německý jazyk a český pravopis. **[6:49; 10: nestr.; 36:11]**

– dne 20. ledna vytýkal Krajský úřad v Čáslavi Volešné, že vyučovat děti v místním lokále není odpovídající. Z důvodu dosud nepostavené nové školní budovy byla úroveň výuky ve Volešné značně nevyhovující. **[5]**

– dne 6. dubna zemřel dlouholetý rychtář obce Martin Strašil. Funkci rychtáře převzal dne 6. června 1840 Strašilův odchovanec Jakub Eliáš, rolník z čp. 12. **[6:50]**

1841 – dne 11. května byl slavnostně položen základní kámen ku stavbě nové školní budovy. Po patnácti letech od potvrzení školy guberniem se tak mohl realizovat rozpočet zednického mistra Václava Boučka z Přibyslavi, znějící na 3035 zl. 50 kr. víd. měny. Protože však stavební dříví věnoval majitel panství kníže z Dietrichsteina a potažní a nádenické práce vykonávali obyvatelé přiškolených vsí sami, činil konečný náklad pouze 2006 zl. 25 kr. Stavba byla díky suchému počasí toho roku hotova ještě na podzim a po svátku Všech svatých začalo v nových prostorech vyučování. **[6:49; 10: nestr.]**

1846 – dne 6. srpna 1846 se ve Volešné v rodině učitele Josefa Vlčka narodil budoucí duchovní Josef Vlček. Na kněze byl po studiích vysvěcen 23. července 1871 v Hradci Králové. V letech 1872–1874 vykonával funkci kaplana ve Skutči, poté do roku 1877 ve stejném zařazení v Lužích a do roku 1888 jedenáct let v Morašicích u Litomyšle. V letech 1888–1889 zastával funkci administrátora farnosti v Uhersku a v roce 1889 byl jmenován farářem v Trstěnicích. V roce 1889 se stal farářem ve Střenicích, odkud byl 14. října 1890 prezentován (23. listopadu instalován

jako farář) na farní úřad do Českých Heřmanic. Zde byl roku 1902 jmenován osobním děkanem. Od roku 1903 pak působil jako farář v Dolním Újezdě, odkud odešel v roce 1914 na trvalý odpočinek do Slatiňan. Ve Slatiňanech dne 17. července 1916 zemřel. Po celý život udržoval s rodinou obcí kontakt a zdejší školu podporoval knihami. [27:39; 28]

1849 – poslední rychtář Volešné Jakub Eliáš se vzdal funkce a přesídlil do Nížkova. Funkce rychtáře již pro pohnuté politické poměry nebyla obsazena a úkony představeného obce vykonával prozatímně na přání obyvatel starší konšel Vojtěch Staněk. [6:83]

– na základě zákona z 17. března 1849 byla k Volešné jako místní část připojena dosud samostatná obec Poříčí.

1850 – vrchnostenská správa byla v Českých zemích zrušena a nahrazena správou státní. Volešná se stala součástí nově zřízeného politického okresu Německobrodského a zároveň soudního okresu Příbyslavského. Obec Volešná byla nadále politicky spojena se sousední obcí Poříčí, která tak byla pouhou osadou; tento stav trval až do roku 1909.

– dne 19. července byla provedena první volba obecního představenstva a výboru. Prvním starostou obce byl zvolen dosavadní starší konšel Vojtěch Staněk z čp. 3. Úřad zastával prý ke spokojenosti c. k. okresního úřadu i obyvatel do 15. února 1861 s pomocí učitele Josefa Vlčka coby písaře. Prvním radním byl zvolen Jan Klement čp. 4, druhým radním Matěj Staněk z Poříčí čp. 1. Členy výboru pak František Dušek čp. 2, Ondřej Němec čp. 7, Josef Stražil čp. 28, Tomáš Fiebauer čp. 15 a Matěj Jakeš čp. 10. Představený pobíral ročně služné 30 zl., radní 10 zl. a učitel za písařskou práci 10 zl., které byly vypláceny z obecních příjmů. [6:83]

1854 – dne 24. dubna byly u školy při příležitosti sňatku císaře Františka Josefa I. za přítomnosti obecních představených a školní mládeže zasazeny dvě lípy a osm ovocných stromků. Následujícího roku 1855 vznikla nákladem 35 zl. při škole celá stromová školka o výměře 18 čtverečních sáhů. [10: nestr.]

1855 – při silném krupobití dne 14. června bylo na okolních polích zničeno vzrostlé obilí. [11:55]

– v rámci správní reformy byla Volešná nově začleněna do politického okresu Příbyslavského.

1858 – dne 12. září v neděli o polenské pouti vyšel v čp. 6 u Vavřince Eliáše údajně neopatrným zacházením se sirkami či dýmkou oheň.

Během čtvrt hodiny se rozšířil na největší požár v historii Olešenky; plameny zachvátily osm domů a zastavily se až v čp. 1. Zasažená stavení shořela na popel, neboť většina obyvatel se v tu dobu účastnila mrkvancové pouti v Polné nebo bohoslužeb v přibyslavském kostele. Při požáru se těžce popálila místní slabomyslná dívka a hospodyně Viktorii Řezníkovou z čp. 33 musel z hořícího stavení na poslední chvíli vysvobozovat četník z Přibyslavi. Vzniklá škoda byla odhadnuta na 20 589 zl. 40 kr.; poškození byli na předchozí naléhání vrchnosti již vesměs pojištěni proti požáru. **[4; 10: nestr.; 11:11–12]**

1861 – dne 15. února se následkem vydání Říjnového diplomu, který definitivně ukončil absolutistický způsob vlády v Habsburské monarchii, konala jako v celém státu po jedenácti letech nová volba obecního představenstva a výboru. Zvoleni byli v přítomnosti c. k. okresního adjunkta z Přibyslavi: starostou František Dušek čp. 2, prvním radním Ondřej Němec čp. 7, druhým radním Jan Staněk z Poříčí. Výbor tvořili: Vojtěch Staněk čp. 3, Tomáš Ficbauer čp. 15, Josef Stražil čp. 28, Jan Musil čp. 37 a Tomáš Dvořák čp. 41. **[6:83–84]**

1865 – zákonem z 25. července 1864 byla zřízena samosprávná okresní zastupitelstva, podřízená zemskému výboru; historicky se jednalo zřejmě o nejslabší článek samosprávné linie. Volešná byla zařazena do obvodu okresního zastupitelstva v Přibyslavi.

1866 – po prohrané bitvě u Hradce Králové ustupovala přes Vysočinu rakouská armáda, pronásledována vítěznými Prusy. V přibyslavském okrese bylo postupující pruské vojsko ubytováno po čtyři týdny, nicméně ve Volešné pobýlo pouhých 60 mužů s jedním důstojníkem (ten byl ubytován v čp. 9; ve škole si vojáci vybudovali provizorní strážnici). Prusové přišli z Velké Losenice dne 4. září 1866 a již v sobotu 8. září zase odtáhli. Volešná tak byla nucena jako rekvizici pro pruské vojsko vydat pouze 12 zl. 75 kr. v hotových penězích, 16 mír ovsů a jedno kolo od vozu. I s ostatní škodou, která povstala kvůli pasoucímu se pruskému dobytku, vznikla Volešné újma 82 zl. 5 1/2 kr. **[6:87–88; 10: nestr.]**

– Volešné se našťěstí vyhnula toho roku všeobecně řádící cholera, která zahubila některé obyvatele i z přibyslavské farní kolatury. Objevily se však neštovice, kterým podlehl ve Volešné čp. 28 děvečka Marie Kašpárková z Radostína. **[6:87–88; 10: nestr.]**

1868 – zapříčiněním nové správní reformy bylo vládním nařízením z 10. července toho roku vytvořeno C. k. okresní hejtmanství v Polné, které se stalo novým okresním úřadem Volešné. **[44: nestr.]**

1870 – po převzetí správy školství světskou státní mocí od církve byli zavedeni c. k. okresní školní inspektori. První školní inspekci ve Volešné konal okresní vikář z Přibyslavi, kanovník P. Alois Fináček, dne 30. května 1870. **[10: nestr.]**

– na základě zákonů z 21. ledna 1870 a 19. února 1870 byla rozhodnutím c. k. zemské školní rady z 1. října 1870 zařazena škola ve Volešné do III. třídy učitelského služného a IV. třídy školního platu. Učiteli bylo vyměřeno služné 400 zl. ročně a poplatek obyvatel za každého žáka byl stanoven na 4 kr. týdně. Téhož roku navštěvovalo volešenskou školu 82 dětí, 45 z Volešné a 37 z České Jablonné. **[10: nestr.]**

1871 – zásluhou podučitele Josefa Vlčka byl dekretem C. k. zemské školní rady v Praze z 2. května dosavadní podučitel ve Volešné povýšen na učitele. **[10: nestr.]**

1876 – dne 29. června se nad Volešnou strhla taková průtrž mračen s krupobitím, že se protrhly hráze několika rybníků a voda zaplavila okolní louky. **[6:91]**

1878 – dne 8. června udílel v Přibyslavi biřmování královéhradecký biskup Josef Jan Hais, kterého v podvečer při průjezdu Volešnou zaujala zdejší slavnostně vyzdobená kaple natolik, že se zde zastavil k osobní prohlídce. **[10: nestr.]**

1879 – od 1. ledna 1879 počala být v olešenské škole realizována výuka ručních prací. Za tím účelem bylo při zdejší škole zřízeno místo industriální učitelky. **[10: nestr.]**

1880 – dnem 18. srpna vstoupil do trvalé výslužby Josef Vlček, který učil ve Volešné rovných 40 let a dosáhl zde velké obliby. Na jeho místo nastoupil 29. září učitel Josef Kleček, rodák z Hněvčevsi u Jičína, předtím působící ve škole v Janovicích. **[10: nestr.; 11:24 a 61]**

– dle sčítání lidu bylo k 31. prosinci do Volešné příslušných 336 obyvatel. Přímou v obci vykonávali svoje řemeslo tři krejčí, švadlena, dva kováři, dva tkalci, zedník, truhlář a dva obuvníci (švec Jan Taur z čp. 35 zaměstnával dokonce tři pomocníky a jednoho učně). Několik obyvatel s domovským právem ve Volešné žilo dlouhodobě v Rakousku, poněvíc ve Vídni. **[22; 47:556]**

1882 – dne 1. října požádalo obecní zastupitelstvo Volešné o rozdělení na samostatné obce Volešnou a Poříčí. Po protestech Poříčských byl návrh 25. října 1883 českým místodržitelstvím zamítnut. **[51]**

1884 – během jediného roku postihly Volešnou tři požáry. Na zelený čtvrtek 10. dubna v půl desáté ráno vypukl požár v čp. 27, od kterého následně shořelo i stavení čp. 38. Dne 24. května opět vyšel oheň, tentokrát v čp. 40 a rozšířil se na čp. 29, které též lehlo popelem. Další požár se udál dne 9. září v čp. 14. **[6:92]**

– dne 1. října ukončilo svoji činnost C. k. okresní hejtmánství v Polné a Volešná byla jakožto součást soudního okresu Příbyslav včleněna do politického okresu Chotěbořského. **[44: nestr.]**

– správcem školy byl jmenován Jan Kovář, rodák z Veselí nad Lužnicí, dosavadní podučitel z Nížkova. Školu ve Volešné navštěvovalo rovných 100 dětí, z toho 39 z České Jablonné. **[11:64]**

Budova školy před přístavbou v roce 1907; (foto: archiv Jaroslava Lібala, Příbyslav)

1885 – 25. května napadlo takové množství sněhu, že na pouť na Zelené Hoře vyjeli někteří obyvatelé z Volešné na saních. **[6:92]**

– správcem školy byl okresní školní radou v Chotěboři jmenován na vlastní žádost opět učitel Josef Kleček. **[11:26]**

1886 – novou industriální učitelkou ve Volešné byla jmenována Josefa Slámová, kterou roku 1894 vystřídala Aloisie Vocelková. **[11:26 a 69]**

1888 – prozatímním správcem školy se od 1. května stal nakrátko Václav Sýkora, rodák z Písku, předtím působící na škole v Borové; dne 1. října byl jmenován definitivním správcem školy s ročním sluzným 400 zl. Josef Vitoušek, přeložený sem z Libice u Chotěboře. **[11:31]**

1889 – začátkem školního roku nastoupil do školy rekordní počet dětí: 117, z toho 41 dětí docházelo pěšky z České Jablonné; dne 31. prosince byla ukončena docházka dětí ze sousední obce Česká Jablonná z důvodu postavení vlastní jednotřídní školy. **[11:38]**

1893 – ve Volešné byl toho roku neoficiálně založen sbor dobrovolných hasičů, jenž se činně zúčastnil hašení několika požárů již v prvních letech své existence a i v dalších letech projevoval vysokou aktivitu. Prvními členy se stali Jan Dvořák čp. 41 (starosta obce a starosta sboru), František Dvořák čp. 38 (rolník a velitel sboru), František Dušek čp. 2 (rolník a náměstek velitele), Josef Dočekal čp. 3 (rolník a četař lezců), František Eliáš čp. 1 (rolník a četař stříkačnicků), Tomáš Bárta čp. 19 (rolník a trubač sboru), František Pejchal čp. 36 (truhlář), Alois Musil čp. 28 (syn rolníka), František Vlček čp. 10 (syn rolníka), Jan Perka čp. 20 (rolník), Antonín Hladík čp. 16 (rolník), Tomáš Čermák čp. 22 (rolník), Jan Bernard čp. 11 (obecní sluha), Josef Vlček čp. 15 (syn rolníka), Josef Daněk čp. 2 (čeledín), Jan Bořil čp. 23 (tesař). **[6:93]**

1895 – Sbor dobrovolných hasičů v Olešné byl dne 21. května pod čj. 71 089 oficiálně zapsán do spolkového katastru politického okresu Chotěboř. Již předchozího roku zakoupil sbor za 1220 zl. čtyřkolovou ruční stříkačku, výrobek firmy R. A. Smejkal z Čech u Prostějova. Členy sboru a nákladem obce (výlohy činily 129 zl. 81 kr.) bylo pro uložení stříkačky též neprodleně postaveno skladiště přímo v terénní sníženině pod kaplí na obecní návsi. Výlohy hasičů byly částečně kryty darovnými finančními obnosy od obce, okresního výboru, občanské záložny v Přibyslavi aj. Na činnost sboru přispěli i císař František Josef I. a Clotilda hraběnka Clam-Gallasová – majitelka panství. **[9; 6:93; 23:2]**

– v této době se začíná postupně prosazovat nový název obce Olešná u Přibyslavi místo dřívější Volešné; až do první světové války se objevují souběžně oba názvy obce i v úředním písemném styku.

1896 – školu v Olešné navštěvovalo 74 žáků. **[11:10]**

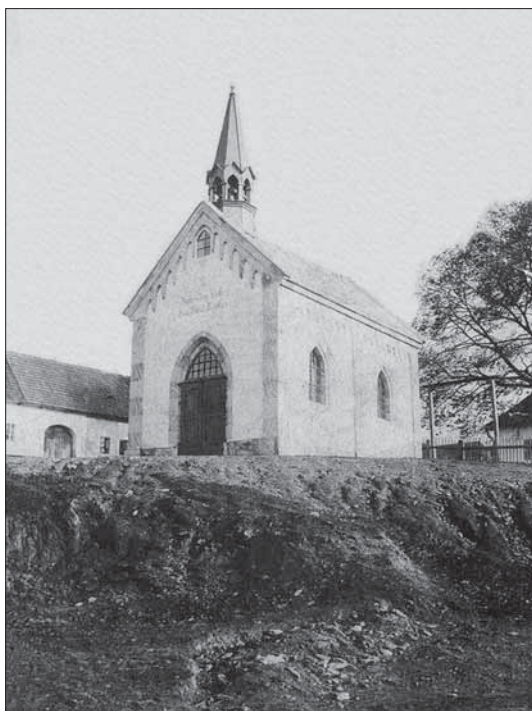
1899 – Olešnou navštívil autor cestopisných črt, překladatel, dialektolog a sběratel pověstí Ignác Hošek (1852–1919), který následně publikoval v původním nářečí několik místních pověstí z podání olešenských vypravěčů. **[44: nestr.]**

1900 – poněvadž stará kaplička na návsi již se nacházela v tak bídém stavu, že hrozila sesutím, usnesli se obyvatelé Olešné postavit kapli novou. Impulsem k rozhodnutí se stal odkaz manželů Jana a Františky Vlčkových z čp. 38 a následný dar 500 zl. (!) od olešenského rodáka Adolfa Vlčka, toho času majitele cukrárny v Berlíně. **[6:97]**

– novou učitelkou ručních prací v Olešné byla 1. listopadu ustanovena Žofie Holzmannová. **[12:27]**

– bylo založeno Vodní družstvo ve Volešné, které zahájilo jednání o stavbě gravitačního vodovodu; ještě téhož roku obdrželo rozpočet pozemních a zednických prací. V průběhu dvou let však aktivity ustaly – pravděpodobně z důvodu nepostačujícího počtu zájemců z řad obyvatel bylo provedení odloženo o několik let. **[24; 25]**

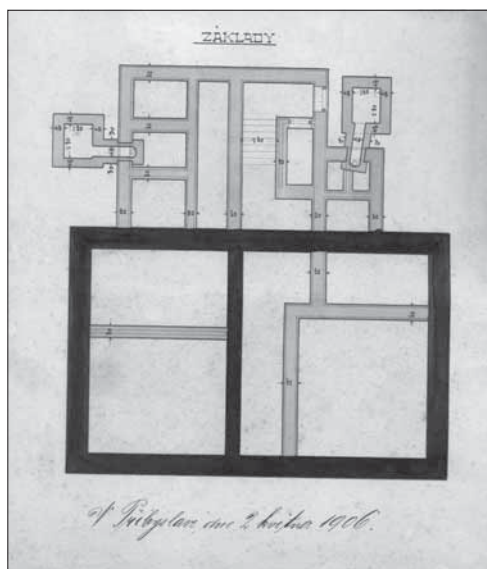
1901 – dne 6. května začala být stará kaplička rozebírána na stavební materiál. Celou akci zahájil přibyslavský kaplan P. František Jehlička ranní mší

Nová kaple sv. Rozálie, postavená v roce 1902

Plán na přístavbu školní budovy z roku 1907 (archiv Obce Olešanky)

Plán na přístavbu školní budovy – základy – z roku 1907 (archiv Obce Olešanky)

svatou za šťastné vystavění kaple. Stavební plán na novou kapli zhotovil zednický mistr František Pardus z Polné. V průběhu stavby se spotřebovalo celkem 13 850 ks cihel; střecha byla pokryta cementovými taškami a do plechem pokryté vížky ulila firma F. Červený v Hradci Králové nový zvon s vyobrazením Panny Marie (zvon vážil 37,6 kg a v největším průměru měřil 40 cm). [6:103–104]

1902 – 15. června byla olešenským rodákem P. Josefem Vlčkem, osobním děkanem v Dolním Újezdu, svěcena nově vystavěná kaple se zasvěcením sv. Rozálie (podle jejíhož svátku 4. září je v Olešence dodnes pořádána první víkend v září poutí) a společně s ní i nedávno zakoupená stříkačka místního hasičského sboru. Na návsi vyzdobené prapory se za přívětivého počasí údajně shromáždilo na 2000 lidí a připravena byla i slavnostní salva z mozdíků. Tímto dnem bylo ukončeno dosavadní zvonění učitelem na zvonek ve školní zvonici. [6:107; 12:25 a 28]

1903 – silné krupobití poničilo 18. července v okolí Přibyslavi obiloviny a ovocné stromy; v obcích kroupy vytloukly okna. [12:31 a 32]

1904 – toho roku byla dokončena nová silnice z Přibyslavi přes Olešnou a Bukovou na hranici okresu směrem k Nížkovu, za kterou byla Olešná nucena vyplatit 6720 K. [6:108; 12:35]

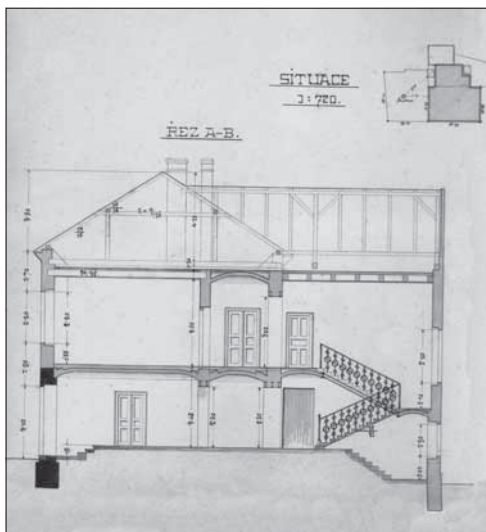
– v létě panovala velká vedra, jejichž zapříčiněním vysychaly potoky. [12:35]

1906 – po přeložení Josefa Vitouška na školu do Bílku stal se správcem školy v Olešné Jan Milota (též pseudonym Jan Orebský či J. M. Dědinský), prozaik, básník a překladatel z francouzštiny. Narodil se 14. dubna 1861 v Třebuchovicích pod Orebem a od roku 1878 studoval Učitelství ústav v Hradci Králové. Po maturitě roku 1882 učil na různých místech (Předměřice nad Jizerou, Litoměřice, Jihlava, Malá Losenice u Přibyslavi, Krucemburk, Maleč, Vepříkov...). Svoji literární tvorbu zaměřoval především na dětské čtenáře; k jeho dílům patří např. *Patero pohádek* /1888/, *Jitrocele* /1889/, *Popelka* /1894/, *Jiříkovo vidění* /1901/, *O bílém hadu* /1911/, *Kašpárkovy pohádky* /1928/ a další. Po svém odchodu do penze v roce 1923 žil v Přibyslavi, kde 13. října 1929 zemřel. [43:102–103]

– do školy docházelo toho roku 40 dětí. [12:49]

1907 – okresní silnice vedoucí přes obec byla osázena stromky. Následujícího roku v květnu bylo u kaple na počest 60 let panování císaře Františka Josefa I. zasázeno deset lip. [12:49 a 53]

1908 – na základě prověrky, provedené 14. června 1905 komisí místní a okresní školní rady, se olešenská školní budova dočkala celkové přestavby se zvýšením o jedno patro a souvisejícího vybudování schodiště, toalety a důstojného ubytování učitele. Stavba byla provedena

Plán na přístavbu školní budovy – řez – z roku 1907 (archiv Obce Olešanky)

stavitelem Josefem Pecháčkem z Přibyslavi nákladem 25 182 K. Kříž ze zvonice staré školy byl zasazen nad dveře školy nové. Na přístavbu školy si obec vypůjčila 25 000 K od přibyslavské spořitelny. Vysvěcení stavby proběhlo dne 20. října. [6:109; 12:54–55; 25]

1909 – počátkem roku bylo od Olešné coby samostatná obec po šedesáti letech spojení odloučeno Poříčí. [50:66]

– dne 7. května byla do spolkového katastru okresu Chotěboř zapsána pod čj. 108 943 Místní odbočka Hospodářského sdružení českých křesťanských zemědělců ve Volešné. Téhož roku vzniknul Spořitelní a záložní spolek pro Volešnou, Českou a Německou Jablonnou ve Volešné – tzv. Raiffeisenka. [6:110; 9]

– za účelem vybudování společného vodovodu bylo v obci podruhé ustaveno Vodní družstvo ve Volešné v počtu 19 členů. [24]

1910 – obnovena byla jednání o zřízení obecního vodovodu. Za tím účelem se obec obrátila na Radu zemědělskou království Českého, která pro řízení stavebních prací vyslala do Olešné stavebního mistra Jana Duchoně. Téhož roku byl vyhotoven rozpočet znějící na 6379 K (částka byla dílem kryta subvencí ministerstva vnitra) a k provedení díla

Snímek z probíhající přístavby školy, 1908

vybrána firma První moravská továrna na vodovody a pumpy Antonín Kunz v Hranicích; první výkopové práce započaly dne 26. září 1910 a trvaly až do června 1913. Vodovod byl zhotoven z vyasfaltovaných litinových trubek a dosáhl celkové délky 469 m. [24; 25]

– po šestnácti letech se dne 22. února oblíbený starosta sboru dobrovolných hasičů Jan Dvořák vzdal funkce. Za dobu jeho působení se sbor podílel na likvidaci devíti požárů, zúčastnil se 60 praktických a 30 teoretických cvičení a uspořádal tři taneční zábavy. [23:4–6]

– v katastru obce bylo vysázeno na 2000 jehličnatých stromků. [24]

– podle sčítání lidu náleželo k 31. prosinci domovským právem k Olešné 302 obyvatel (všichni katolíci) a obec se skládala z 42 popisných čísel. [47:556]

Úřední razítko školy

Školní třída, okolo roku 1910

1911 – starostou obce byl po Františku Duškovi z čp. 2 zvolen Jan Mach z čp. 4, který vykonával funkci až do roku 1919, neboť v průběhu války nebyly v Českých zemích obecní volby konány. [12:75]

1912 – byla provedena rekultivace školní zahrady a úprava letní tělocvičny. V září do školy nastoupilo 57 žáků. [12:85]

– toho roku se v Olešné konal župní hasičský sjezd za účasti 161 dobrovolných hasičů z deseti okolních sborů s přednáškou přisedícího referenta Zemské ústřední jednoty hasičské Království českého Jakuba Wengera. [23:5]

1914 – po atentátu na arcivévodu Františka Ferdinanda d'Este, následníka trůnu, Rakousko-Uhersko vypovědělo dne 28. července Srbku válku. Z Olešné narukovali do války ihned po vyhlášení mobilizace 27. července: Jan Bečka, Jan Musil (U Rychtářů), Jan Musil (U Veselů) a František Tonar; dne 1. srpna narukovali: Jan Vlček, František Vlček, Jan Němec, Alois Němec, František Bernard; dne 4. září byli do války

povoláni: František Puchýř, Vojtěch Musil, Jan Cakl; při dalších odvodech 9. října odešli na frontu: Antonín Eliáš, Jan Klečka a Alois Bernard; a dne 28. prosince odešli do války: Josef Vlček, Václav Musil, František Novotný a František Eliáš. [12:105–107]

– vypuknutím první světové války a následnými odvody vojáků na frontu byla mimo jiné ochromena činnost hasičského sboru.

1915 – při dalších odvodech rukovali z Olešné do války: dne 19. února Antonín Vykoukal, Václav Bořil, Josef Bárta, Tomáš Řezník, Tomáš Eliáš; dne 21. března Josef Poul; dne 15. dubna Antonín Bořil; dne 6. června Tomáš Vlček,

Pohlednice 1915 (archiv Jaroslava Líbala, Příbrav)

Skupina vojáků v období I. světové války, (před odjezdem na italskou frontu; Josef Musil z Olešanky II. zleva v horní řadě)

Bedřich Vlček, Josef Půža, Tomáš Bernard, Václav Kořínek, Jan Kořínek, Jan Čermák; dne 27. června byli odvedeni osmnáctiletí Jan Půža, Josef Musil a František Mach; dne 11. září rukovali Josef Vlček z čp. 15 a Josef Kašpárek; dne 29. října Jan Bořil, Josef Tománek, Josef Prokeš. **[12:112]**

– na základě úsporných opatření a školních nařízení začali žáci na školní zahradě pěstovat zeleninu; pro vojíny na frontách sbírali žáci ostružinové listí na čaj a zhotovovali papírové podešve; od května probíhaly válečné sbírky kovů a sbírky na Červený kříž; v obci byl proveden soupis domácích zvířat, který vydal následující počty: 124 volů, 104 krávy, 36 jalovic, 75 telat, 2 býci, 104 vepřů, 29 koz a 15 koní. **[12:108–109]**

1916 – dne 18. dubna byli odvedeni Jan Kasal, Stanislav Zich, Adolf Kašpárek a Jan Šorf; 26. června Antonín Eliáš, Alois Kořínek, Jan Perka, Josef Polívka, Josef Poul a Josef Bárta. Na základě četných nařízení byly během roku provedeny válečné реквизиce kovů, obilí, luštěnin a brambor, školní mládeži nařízen sběr jahodového listí, kopřiv a mařinky vonné (jako náhražky tabáku). **[12:112]**

Pomník padlým v I. světové válce

– 15. května v Přibyslavci udělal birmování královéhradecký biskup ThDr. Josef Doubrava a cestou do Nížkova se zastavil i v kapli v Olešné, kde vykonal pobožnost a krátkou promluvu. [6:117]

1917 – po celý rok vládnul citelný nedostatek paliva, tabáku, látek a obuvi. V rámci rekvizic barevných kovů byl z kaple odebrán pro válečné účely jeden zvon; druhý již nějakou dobu předtím sňal a potají zakopal zdejší občan František Dvořák. Na frontu byl odveden Josef Lukš. [6:117; 12:134]

– téhož roku bylo na v pořadí již VII. válečnou půjčku v Olešné sebráno 4000 K, tentýž rok na VIII. půjčku dalších 5000 K. Mnozí hospodáři obětovali ze strachu své úspory, aby nevystavili své syny na bojišti perzekuci ze strany rakouských úřadů. [6:117]

– při stromkové slavnosti na počest nového císaře Karla I. bylo v obci vysázeno 30 stromků; do školy nastoupilo v září 68 žáků, za zemřelou industriální učitelku Ludmilu Slámovou nastoupila do Olešné Marie Holmanová, dosud působící na škole v Borové. [12:134–135]

1918 – zavládnul velký nedostatek mouky, chleba, cukru, rýže, lihu a petroleje; kronikář Jan Milota poznamenává, že nastala veliká bída a hlad. [12:140]

– z občanů Olešenky odvedených na frontu padli Antonín Eliáš čp. 27 roku 1915 v Karpatech, Josef Vlček čp. 6 r. 1915 v Rumunsku; Antonín Bořil čp. 23 (?) r. 1915 v Haliči, Jan Dočekal čp. 31 (?) r. 1915, Jan Dvořák čp. 41 r. 1917 v Itálii, Tomáš Bečka čp. 24 r. 1916, František Puchýř čp. 45 zemřel r. 1916 v nemocnici v Sarajevu, Václav Musil čp. 14 zemřel r. 1917 po zranění v italském zajetí, Bohumil Němec čp. 7 r. 1917 zemřel v ruském zajetí, Tomáš Bernard čp. 11 r. 1917

a František Vlček čp. 10 padl r. 1917 na ruské frontě. [6:113–117;
12:112–113]

Školní třída, okolo roku 1920

Školní třída, rok 1924

1919 – v červnu byly v Olešné konány nové volby do obecního zastupitelstva dle rovného hlasovacího práva. Kandidátku v Olešné sestavila pouze strana lidová. Starostou byl zvolen Jan Musil z čp. 14, náměstkem pak Jan Mach čp. 4, radním Josef Štohanzl. Z volby vzešli jako ostatní členové zastupitelstva: František Dušek čp. 2, Jan Kořínek čp. 25, Tomáš Dvořák čp. 41, František Bárta čp. 19, František Bečka čp. 24, Václav Bořil, František Pejchal čp. 36, František Novotný čp. 21, Jan Perka čp. 20. Obecní zastupitelstvo tak tvořilo 7 rolníků, 3 chalupníci, 1 dělník a 1 kovář. Společně s obecním zastupitelstvem byla zvolena i nová místní školní rada. [6:120–121]

– toho roku byl do Přibyslavi zaveden elektrický proud z městské elektrárny v Polné. Linka byla tažena přes Nížkov, Bukovou a Olešnou. [36:12]

1920 – ve školní třídě bylo sehráno historicky první divadelní představení v Olešné ve prospěch místní obecní knihovny. [12:140]

1921 – k 31. prosinci bylo v Olešné napočteno 314 obyvatel v 56 rodinách a 44 obytných stavení. [6:123; 47:556]

U Vlčků, čp. 6, po roce 1925

1922 – místní ochotníci sehráli 26. února se svolením Okresní školní rady v Příbyslavi ve škole představení *Vesnická královna* a poté *Teta Tekla*; výnos věnovali na pořízení jeviště; o vánočních svátcích sehrály děti hru *Ve strážním domku*. Další dvě představení odehráli zdejší ochotníci již v lednu a únoru následujícího roku. [12:160 a 174]

– toho roku byla provedena oprava obecního vodovodu. [24]

1923 – přidělovou komisí, provádějící první pozemkovou reformu na velkostatku Příbyslav, bylo jedenácti obyvatelům Olešné za úplaty přiděleno 90 měr polí a 20 ½ míry luk. Již předchozího roku přepustil velkostatek několika zdejším usedlíkům do trvalého nájmu některé pozemky. [6:125]

– Zemská správa politická v Praze schválila 8. července žádost akciové společnosti Jihočeské elektrárny České Budějovice o zřízení stavby primárních elektrických přípojek pro obce Česká Jablonná, Janovice, Olešná a Skřýšov se zapojením na primární elektrovod Polná – Příbyslav. [7]

– dne 31. října byl učitel Jan Milota přeložen do výslužby. Novou učitelkou a prozatímní správkyň škoily v Olešence se stala Julie Halousková (dříve působící na Sedlčansku a na Smíchově), která údajně

Pohlednice, okolo roku 1920, vlevo původní hasičská zbrojnice (archiv Jana Prchala)

„zanedbané vyučování dětí výborně pozvedla“. [12:174]

1924 – toho roku panovala dlouhá a krutá zima, pomrzlo mnoho lesní zvěře; ještě na Velikonoce koncem dubna napadl sních. [12:180]

1925 – místní hasičský sbor uspořádal v únoru svůj první ples. [23:9]

– dne 1. dubna převzal definitivně správu školy Josef Růžicka, předtím působící ve Slavětíně. Do školy docházelo 35 žáků. [12:188–194]

– dne 14. června byl v Olešné pořádán místním sborem dobrovolných hasičů společně s župou přibyslavskou župní hasičský sjezd s poplachovým cvičením. Společně s ním se konala i župní valná hromada. Akce proběhla za hojné účasti hasičstva i obyvatel okolních obcí. Domy byly ozdobeny prapory. [6:127; 23:9]

1926 – v jedné školní místnosti byla zřízena dílna pro chlapecké ruční práce. [12:194]

– v zimních měsících kočovali v blízkosti obce cikáni; z důvodu mnohých se krádeží byly v obci drženy hlídky. [12:197]

1927 – toho roku byla pořádána sbírka na postavení pomníku padlým vojákům z Olešné. Od obyvatel se podařilo vybrat 3150 Kč, 750 Kč doplatil zdejší sbor dobrovolných hasičů. Pomník byl vyroben firmou Antonín Podpěra ve Světlé nad Sázavou za 3900 Kč. Slavnost svěcení se konala o pouti dne 4. září; světitelem pomníku se stal přibyslavský okresní vikář P. Alfons Hornek. Proslovy při slavnosti drželi zástupci legionářů z Německého Brodu a Polné. [6:132–133; 12:202]

1928 – pokračovala elektrifikace obce. Zemská správa politická v Praze schválila 14. června žádost Posázavského elektrárenského svazu, spol. s r. o. v Německém Brodě o zřízení a zavedení sekundárních rozvodných sítí. Transformační stanice (zděná budka a transformátor) byla vybudována nákladem 34 tisíc korun, částkou 25 900 Kč bylo uhrazeno vybudování sekundární sítě (elektrické sloupy, trubkové nosiče, konsoly, izolátory, rozvod, 32 přípojek pro světlo a 18 pro motor). Původní rozpočet byl prodlužováním přípojek údajně značně překročen. Na uhrazení části nákladů na elektrifikaci byl obci poskytnut úvěr 33 000 Kč Okresní

Úřední razítko sboru dobrovolných hasičů

Škola, po roce 1925

hospodářskou záložnou v Přibyslavi, 40% nákladů elektrifikace uhradil stát. Dílo bylo zástupci Ministerstva veřejných prací ČSR zkolaudováno 10. dubna 1930. **[6:135; 7; 25]**

– místní sbor dobrovolných hasičů uspořádal toho roku již 5 zábav, 20 praktických a teoretických cvičení a zúčastnil se i okrskového cvičení v Poříčí, župního sjezdu v Polníčce a dvěma členy i hasičského sjezdu v Praze. Sbor vyslal své zástupce i k uvítání prezidenta T. G. Masaryka ve Žďáru nad Sázavou, ku slavnosti svěcení pomníku padlým a oslavě deseti let samostatnosti v Přibyslavi. V měsíci únoru uspořádal starosta sboru Jan Perka za účelem teoretického vzdělávání členů tzv. „sborovou školu“ o čtyřech odborných přednáškách. Sbor dobrovolných hasičů v Olešné patřil skutečně k nejaktivnějším sborům v okolí. **[23:11]**

– po odchodu Josefa Růžičky do výslužby byl 1. září jmenován správcem školy Blahomír Menšík, dosavadní učitel v Oudoleni. V říjnu byl zaveden do školy elektrický proud a provedena oprava střechy školní budovy. **[12:204]**

– v důsledku mimořádně kruté zimy zamrznul až do března 1929 obecní vodovod, jehož část byla navíc silnými mrazy poškozena. Voda byla odebírána pouze ze dvou, proti mrazu dobře zajištěných míst.

Škola, před rokem 1940

Pomrzlo mnoho lesní zvěře a ptactva; v únoru bylo z důvodu silných mrazů přerušeno na 10 dnů vyučování ve škole. [12:207]

1929 – téhož roku bylo vlhké a kapacitně nedostačující hasičské skladiště nahrazeno novou budovou, která vyrostla v místě poblíž silnice nad školou. Plán stavby vyhotovil stavitel Václav Matějka z Přibyslavi a prakticky veškeré práce byly zajištěny členy sboru; náklad tak dosáhl částky pouze 5389 Kč. 10 metrů dlouhá stavba, plně dokončená následujícího roku, obsahovala i sál pro časté sborové schůze. [6:140; 23:12]

– na místo správkyně školy a učitelky nastoupila dne 1. srpna Marie Novotná, původem z Chotěboře. Do školy docházelo toho roku 42 žáků. [13:3 a 5]

– obecní zastupitelstvo schválilo dne 15. října přistoupení obce Olešné za podílníka Posázavského elektrárenského svazu, spol. s r. o. v Německém Brodě s členským vkladem 36 tisíc korun. [7]

– dne 17. prosince oficiálně vznikla Skupina sdružení katolické mládeže pro Olešnou. Spolek fungoval až do úředního rozpuštění 10. dubna 1943. [9]

1930 – toho roku proběhlo pravidelné sčítání lidu a současně i sčítání zemědělských a živnostenských závodů. V Olešence bylo napočteno 293 obyvatel (z toho 153 mužů a 146 žen) a 52 domů. Stav dobytka vyšel

následovně: 25 koní, 332 ks hovězího dobytka, 74 koz, 326 vepřového dobytka a 2272 ks drůbeže (z toho mj. pouhých 51 ks kachen – oproti počtu hus méně než desetina, z vzácnějšího chovného ptactva 10 krocánů a 3 perličky). **[6:139; 13]**

– školní knihovna evidovala toho roku 1046 výpůjček, tj. 29 půjčených knih na jednoho žáka. **[13]**

– dne 26. října napadlo při sněhové bouři velké množství mokrého sněhu; kalamita způsobila značné škody zejména na lesním porostu; z důvodu výskytu a rozšíření spalniček v listopadu byla na 14 dnů uzavřena škola. **[13:17]**

1931 – toho roku vzniklo v soudních okresech Žďár nad Sázavou a Chotěboř nové lesní družstvo, které odkoupilo na 5600 ha lesů od clam-gallasovského a festeticovského velkostatku. Olešná vstoupila do zmíněného družstva s podílem na 20 ha lesa, za který vyplatila 41 000 Kč. Zadlužení obce tak toho roku dosáhlo vlivem rozsáhlých akcí posledních let nezanedbatelné sumy 68 000 Kč, která však byla poměrně rychle splácena. **[6:147]**

– dne 29. dubna odpoledne vyhořela stavení čp. 33 majitele Tomáše Řezníka a čp. 1 Františka Stránského i s hospodářskými budovami. Při požáru zasahovaly kromě místního hasičské sbory z Přibyslavi, Hřiště, České Jablonné a Bukové. **[23:14; 13: nestr.]**

– v obecních volbách, konaných 27. září, si mandáty shodně rozdělily strana republikánská a lidová; novým starostou byl zvolen kovář František Novotný. **[13: nestr.]**

– dne 7. listopadu v 19 hodin večer vznikl oheň v kůlně Jana Čalouda u čp. 13 a následně se rozrostl na druhý největší požár v historii Olešanky. Oheň, podporován silným větrem, jenž roznášel jiskry po celé vsi, zachvátil postupně domy Josefa Vlčka čp. 10, Františka Kasala čp. 9, Františka Kavky čp. 8 a Aloise Němce čp. 7 a silně ohrožoval i další stavení. Při požáru zasahovalo celkem 16 stříkaček 15ti dobrovolných hasičských sborů z okolí včetně dvou stříkaček ze Žďáru nad Sázavou; hasičům se podařilo oheň zastavit až v 10 hodin večer a dohašování

Úřední razítko obce

Čp. 38, u Dvořáků; okolo roku 1930

probíhalo ještě do půlnoci následujícího dne. Škody vzniklé požárem byly odstraňovány ještě po celé léto následujícího roku. Zarážející je, že požár vzniknul bezprostředně po zvolení nového obecního výboru. **[23:14; 6:142–143]**

1932 – s ohledem na rozsáhlý požár v minulém roce byl schválen delší dobu odkládaný nákup nové motorové stříkačky od firmy Vystrčil a syn z Telče společně s 200 metry požárních hadic za 39 000 Kč. Náklad byl částečně kryt půjčkou, avšak značnou sumu se podařilo získat sbírkou mezi obyvateli (starosta sboru Jan Perka zapůjčil celých 5000 Kč). U příležitosti slavnostního předávání stříkačky i s nově dostavěným hasičským skladištěm se v Olešné konalo okrskové cvičení hasičských sborů, kterého se zúčastnilo 36 cvičících. **[6:148; 23:15; 13: nestr.]**

– dne 26. září v 19 hodin večer vzniknul z nevysvětlitelných příčin další požár u Josefa Wasserbauera čp. 30, jemuž shořelo celé obytné stavení. Při požáru zasahoval sbor místních dobrovolných hasičů a sbor z Hřiště. **[6:147]**

– již fungující obecní knihovna byla roku 1932 rozšířena sbírkou knih po obci asi o 40 kusů a přemístěna ze soukromého domu čp. 41

do nově postavené hasičské sborovny. Půjčovní doba byla stanovena na čtvrtek večer a neděli odpoledne, knihovnicí byla zvolena správkyně školy Marie Novotná. [6:148]

Školní třída, okolo roku 1935

Členové sboru dobrovolných hasičů, před rokem 1940

– dne 27. listopadu se hráli žáci v obci dvakrát divadelní představení Jaroslava Průchy *Frantíkovy trampoty*. [13: nestr.]

1933 – na jaře zakoupila obec v Keřkově na 80 kusů stromků třešní a vysázela je na obecních pozemcích. [6:149]

– v tomto roce se hrál místní sbor dobrovolných hasičů dvě divadelní představení. [23:17]

– dne 2. června vypukl požár v čp. 15 u Jana Langpaula a strávil domovní i hospodářská stavení (kvůli silné mlze nebyl požár okolními sbory spatřen). Ještě téhož dne odpoledne vzniknul další požár v domě čp. 13 u Jana Čalouda, kde shořely kůlna a chlév. Sérii ohňů doplnil podzimní požár u Tomáše Řezníka čp. 33, kterému padla za obět stodola s částí úrody. [6:149; 23:17]

Kovárna Františka Novotného, před rokem 1940

Č. p. 14, bývalé rychtářovo stavení

1934 – hasičský sbor čítal 20 činných členů, z toho čtyři samaritány. V Olešné provozovali živnost 1 kovář, 1 kolář a 1 hostinský. **[6:151]**

– střecha školní budovy byla opravena, okna i dveře školy byly nově natřeny, do třídy bylo zakoupeno 16 nových lavic. Do školy bylo zapsáno 51 žáků, proto byla ve škole Zemskou školní radou zřízena druhá třída; ta byla zrušena již v roce 1937 po poklesu počtu žáků školy na 30 z důvodu odchodu starších dětí na měšťanskou školu do Přibyslavi. Jako druhá učitelka na škole po tuto dobu působila Anděla Kasalová (nicméně ve škole se střídaly i výpomocné učitelky). **[13: nestr.]**

– dne 27. října uspořádal hasičský sbor společně s místním osvětovým svazem, občanstvem a školou večerní slavnost k připomenutí výročí samostatnosti ČSR. Vesnicí prošel průvod, který se zastavil u pomníku padlým, odkud se po krátkém proslovu odebral na vrch Strážky. Zde byla zapálena hranice a školními dětmi přednesena báseň a zpívány vlastenecké písně. Slavnost byla ukončena provoláním slávy vlasti. Že se slavnost velmi líbila, dokládá skutečnost, že již 7. března následujícího roku slavili společně osvětový svaz, červený kříž a škola opět zapálením hranice a projevy narozeniny nového prezidenta Edvarda Beneše. **[6:153 a 158]**

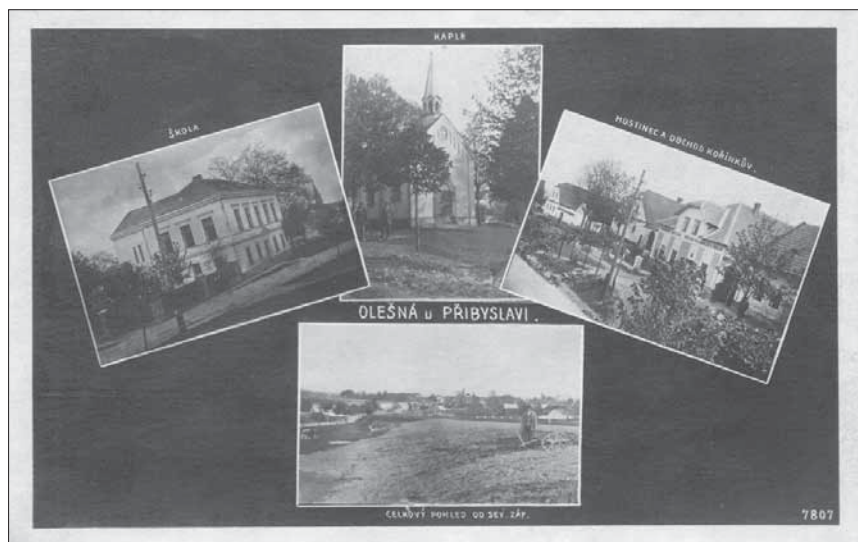
– 14. listopadu večer vzniknul z neznámé příčiny během pěti let již sedmý požár, tentokrát u Vojtěcha Musila čp. 12. Shořela stodola, kůlna a chlév pro vepře. Od ohně byla zničena i sousední stodola Jana Musila. Tragickou bilanci třicátých let dokonaly dvě smrtelné dopravní nehody, ke kterým došlo v Olešné v letech 1935 a 1936. **[6:152 a 158–159; 23:19]**

1936 – toho roku počala být skrze Olešnou budována nová silnice. Práce byly skončeny až v roce 1938. **[6:159 a 164]**

– dne 23. února sehráli žáci divadelní hru Jaroslava Průchy *Krakonošova medicína*. **[13: nestr.]**

1937 – dne 25. ledna se jako předzvěst neblahých dob ukázala na obzoru nad obcí polární záře. **[6:161]**

– v obci byla ustavena civilní protiletecká hlídka z občanů prostých vojenské povinnosti (mladší 18 let a starší 50 let); velitelem jmenován starosta hasičského sboru Jan Perka. Součástí hlídky tvořily i odbory bezpečnostní, poplachový, požární, dezinfekční, samaritánský a zpravodajský a spojovací. Odbory provedly v obci několik cvičení, o něž obyvatelstvo projevilo značný zájem. Od Okresní hospodářské záložny v Přibyslavi obdržela téhož roku obec první plynovou masku. **[6:160; 26]**

Pohlednice po roce 1930, vpravo hostinec a obchod u Kořínků, čp. 35

1938 – při mobilizaci, vyhlášené na obranu republiky 23. září, narukovalo z Olešné 32 mužů. Po odstoupení pohraničí Německu dne 30. září se odvedení vrátili do svých domovů. [13: nestr.]

1939 – dne 11. června byly po prohlídce referentem státní osvětové služby v Jindřichově Hradci Jaroslavem Palečkem úředně ukončeny zápisy v obecní kronice. [6:166]

– v srpnu proběhlo z nařízení protektorátních úřadů odevzdávání všech střelných zbraní mimo loveckých. [37:28]

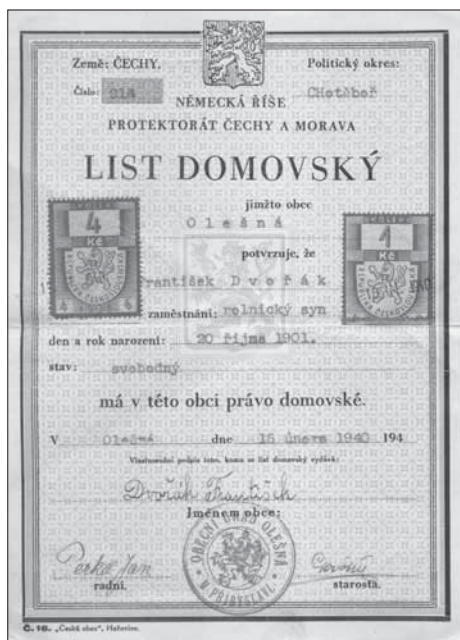
1940 – podobně jako u jiných obcí bylo zdejšímu obecnímu úřadu k 1. listopadu nařízeno provedení soupisu dojnic kvůli povinným dodávkám mléka. Po celou dobu války probíhaly občasné hospodářské kontroly. [37:28]

1941 – vládním nařízením ze dne 17. dubna byl soudní okres Příbrav, kterého byla Olešná součástí, kompletně převeden pod správu politického okresu Nové Město na Moravě. Funkci starosty v Olešné vykonával po Františku Novotném rolník Jan Klečka. [25]

1942 – Vodní družstvo Olešná rozhodlo o postavení náhradního spojovacího vodního rezervoáru. [24]

1945 – přes Olešnou a Českou Jablonnou směrem k Brzkovu projela 9. května velká motorizovaná kolona Wehrmachtu s tanky a děly, jezdci na koních i pěší vojáci, ustupující před frontou; podél cesty zůstalo po odjezdu kolony množství odhozené výstroje a výzbroje; několik volně pobíhajících koní bylo odchyceno, aby neškodili úrodě. [37:31]

– v měsících květnu a červnu utrpěli někteří obyvatelé Olešné škody následkem pobytu rumunské armády v katastru obce; jednalo se

Domovský list, 1940

o spasené louky, poničení úrody na polích, zcizeno bylo osm koní, dvě jízdní kola, dvoje hodinky, tři vozy, v některých případech i stroje, postroje na koně, palivové dříví, drůbež, prádlo a ošacení... [20]

Žně u Vlčků, 1940

Senoseč 1940

Rok 1945, pravděpodobně oslavy „Kácení máje“

– do spolkového katastru okresu Chotěboř byla dne 29. září pod č. pol. N 1986/1/45 pro Olešnou zapsána Jednota divadelních ochotníků. [9]

– dekretem prezidenta republiky z 27. října byl obnoven stav územního správního členění ČSR z předválečného období. Olešná se tak opětovně stala součástí okresu Chotěboř.

1946 – dne 12. listopadu bylo vydáno stavební povolení ku stavbě sběrný mléka v Olešné, která byla následujícího roku skutečně provedena. [25]

1948 – dne 8. ledna vznikla Skupina sdružení katolické mládeže pro Olešnou a okolí a 4. listopadu pak byl do spolkového katastru zapsán Svaz české mládeže, místní skupina Olešná u Přibyslavi. V Olešné tak během jediného roku vznikly dva politicky poměrně značně odlišné mládežnické spolky. [9]

– v dubnu si v rámci všeobecného plánování vytyčila obec Olešná za cíl během roku 1949 započít se stavbou nového obecního vodovodu o přibližném nákladu 1,5 milionu Kčs. V pětiletém plánu měla být

Rok 1945, pravděpodobně oslavy „Kácení máje“

provedena úprava návsi a rybníka a veřejných cest. Vodní družstvo v Olešné plánovalo od roku 1951 provádět komplexní meliorace zemědělských pozemků, především pak mokrých luk, nákladem cca 3 miliony Kčs. Obě akce měly být dotovány dlouhodobými úvěry. [26]

– do školy v Olešné již docházelo pouze 17 žáků. [14]

1949 – vládním nařízením z 18. ledna 1949 byl vytvořen okres Žďár nad Sázavou s územím zahrnujícím i Olešnou. Předsedou MNV byl Jan Řezník. [21]

– nastalé politické poměry odráží incident, ke kterému došlo v Olešné dne 15. listopadu. V místním hostinci se konala politická schůze, při které vedl proslov předseda Okresního národního výboru Žďár nad Sázavou František Dostál. Mladistvá Ludmila Vlčková z Olešné, jež v tu chvíli stála pod oknem, na jeho adresu prohlásila slova „*patřilo by mu propíchnout kola od auta, aby seděl doma a nejezdil balamutit lidi*“. Za tento výrok byla dne 5. června 1950 Krajským soudem v Jihlavě přes svůj nízký věk odsouzena nepodmíněně ke 3 měsícům odnětí svobody a pokutě 10 000 Kčs. [26]

– k 1. září měla Olešná u Přibyslavi 236 obyvatel a 55 čísel popisných. [21]

1950 – spolek Sdružení katolické mládeže pro Olešnou a okolí, jehož předsedou byl Jan Čermák, zanikl dne 17. února 1950 následkem zrušení hlavního spolku v Praze. [19]

1951 – dosavadní název obce Olešná byl změněn na Olešenka. [14]

1952 – na základě usnesení strany a vlády o upevnění a dalším rozvoji JZD provedl Okresní národní výbor Žďár nad Sázavou soupis tzv. vesnických boháčů; v úředním listu č. 72 z 10. června 1952 jsou z obce Olešenka zapsáni: Jan Musil, čp. 14 (s výměrou pozemků 39,78 ha), František Dušek, čp. 2 (35,08 ha), Josef Vlček, čp. 6 (24,84 ha), Jan Němec, čp. 13 (23,64 ha), Josef Vlček, čp. 10 (20,14 ha), Antonín Palendal, čp. 29 (34,43 ha), Jiří Mach, čp. 4 (19,53 ha) a Jan Kořínek, čp. 25 (17,01 ha). [17]

– obec vydala 50 000 Kčs na úpravu propustí a rybníků. [21]

1953 – k 31. prosinci existovala v Olešence prodejna potravin a dále pohostinství s prodejem tabákových výrobků, obsluhované Josefem Musilem. Obě provozovny spadaly pod spotřební a výrobní družstvo „Jednota“ v Nížkově. [18]

1957 – dne 15. února došlo k založení JZD v Olešence. Zakladatelem a předsedou družstva se stal Jan Řezník z čp. 33. Účetním zvolen Jan Čepl z Přibyslavi, zootechnikem a agronomem František Dušek čp. 2, skupinářem Antonín Palendal čp. 29 a skladníkem Jan Musil čp. 53. Do představenstva byli dále zvoleni ještě Jan Němec čp. 13, Jan Musil čp. 14 a Tomáš Dvořák čp. 41. [6:167; 29]

– toho roku se konal zřejmě první organizovaný sběr mandelinky bramborové v Olešence na polích JZD, kterého se pod vedením řídící učitelky Marie Novotné povinně zúčastnilo i školní žactvo. [6:168]

1958 – MNV zakoupil promítací přístroj na 16 mm film, čehož bylo využito ke každotýdennímu nedělnímu promítání. [8: nestr.]

– učitelku Marii Novotnou po téměř třicetileté službě v Olešence vystřídal učitelé Josefa Hejlová a Josef Kantner. Inspekční zpráva z toho roku uvádí, že v Olešence se již desátým rokem marně snaží zřídit hřiště pro děti. [8: nestr.; 14]

– zdejší JZD postavilo budovu drůbežárny pro 350 slepic a v usedlosti U Zichů adaptovalo vepřín pro 150 prasat. [8: nestr.; 29]

1959 – v obci bylo registrováno 10 televizorů. [8: nestr.]

– do Základní devítileté školy v Olešence docházelo 19 žáků. **[14]**
– nákladem 500 000 Kčs byl ze staré stodoly Jana Němce čp. 13 vybudován kravín pro 96 kusů dobytka. Stavba byla dokončena až následujícího roku. **[6:168; 29]**

– po incidentech v místním jednotném zemědělském družstvu bylo několik jeho funkcionářů vazebně zadrženo a následně nepodmíněně odsouzeno k několika letům odnětí svobody. **[26]**

1960 – ve druhé polovině roku byla zahájena oprava školní budovy. Dosud bohatě profilovaná fasáda byla zcela otlučena a nahozena nová, vyměněny byly klempířské prvky. Projekt s rozpočtem 26 926 Kčs 30 h vypracoval v srpnu téhož roku Okresní stavební podnik Havlíčkův Brod. **[25]**

– v čp. 41 byla postavena nová drůbežárna pro 1200 slepic. Místní JZD mělo 80 členů, výměra jeho zemědělské půdy čítala 425 ha. **[8: nestr.; 29]**

– Olešenka byla včleněna do okresu Havlíčkův Brod. Funkci předsedy MNV Olešenka vykonával Josef Vykoukal, toho roku byl novým předsedou místního JZD jmenován František Stránský. **[25; 8: nestr.]**

– v obci žilo toho roku 236 obyvatel – 75 mužů, 75 žen, 86 dětí. **[8: nestr.]**

1964 – na hrázi rybníka byla postavena mostní váha; stavba byla plně dohotovena až roku 1966 a vyžádala si 10 000 Kčs. V obci byla dále vybudována nákladem 6000 Kčs první část kanalizace a nákladem 15 000 Kčs 10 ks výbojkových svítidel. V horní části obce byl opraven místní rezervoár pitné vody. **[8: nestr.; 29; 25]**

1965 – prostory bývalého zemědělského útulku v budově školy byly adaptovány na prodejnu Jednoty; nákladem 10 000 Kčs byl vyčištěn a odbahněn rybník. **[8: nestr.; 25]**

– JZD Olešenka a JZD Poříčí byla v únoru sloučena do jednoho družstva. **[8: nestr.; 29]**

1966 – byly dokončeny dílna a garáž místního JZD. **[8: nestr.; 29]**

1967 – obec se dočkala zřízení autobusové čekárny nákladem 15 000 Kčs; proběhla I. etapa stavby nového vodovodu v délce 1 km z pramenů u Langpaulova lesa. Hlavním investorem se stalo JZD Olešenka; stavba si vyžádala vydání 85 000 Kčs. **[8: nestr.; 25]**

– po zásahu bleskem při bouři hořel rodinný domek Bohuslava Půži; zasahovaly hasičské sbory z Olešenky a České Jablonné. **[38:38]**

1968 – bylo započato se stavbou nového kravína K-102 s kapacitou 102 kusů dobytka. Stavba byla dokončena následujícího roku. [25; 29]

1969 – započato bylo se stavbou ocelové kůlny „Jeseník“ poblíž dílen. Stavba byla dokončena v příštím roce. [29]

1970 – Okresní stavební podnik Havlíčkův Brod vypracoval projekt generální rekonstrukce školní budovy v Olešence s rozpočtem 78 333 Kčs 31 h. Oprava však nakonec kvůli zrušení školy nebyla realizována. [25]

1971 – v budově školy byla zřízena nová elektroinstalace a nové sociální zařízení. [25]

– ze školy odešel dosavadní ředitel Josef Kantner. Ve funkci ho vystřídala Marta Ottová. [8: nestr.]

– při pravidelném sčítání bylo v Olešence zjištěno 48 obytných domů, 118 mužů a 117 žen, 11 osobních automobilů a 32 televizorů. [8: nestr.]

1972 – po druhé části obce na straně pohostinství byla provedena II. etapa výstavby nového vodovodu, která si vyžádala náklad celých 190 000 Kčs. Téhož roku byla také opravena kaple. [8: nestr.; 25]

– zdejší jednotka požární ochrany obdržela od požárníků z Přibyslavi dar – motorovou stříkačku. [8: nestr.]

Soutěžní družstvo sboru dobrovolných hasičů z Olešanky na hasičské soutěži v Keřkově

1973 – v čp. 18 byla zřízena vývařovna pro brigádníky JZD. [29]

– Základní devítiletá škola v Olešence byla dnem 1. září definitivně zrušena a děti začaly dojíždět autobusem do školy v Přibyslavi. Poslední ředitel Emil Budín odešel po ročním působení do Klášterce nad Ohří. [8: nestr.; 14]

1975 – v lednu došlo ke sloučení jednotných zemědělských družstev Olešenky, Dolní Jablonné a České Jablonné. [29]

– v Olešence přestala po několika staletích existovat kovářská dílna, neboť téhož roku byla přestavěna na bytovou jednotku. [25]

1979 – až do následujícího roku probíhaly v „akci Z“ práce na kanalizaci obce. Vybudováno tak bylo dílo v hodnotě 560 000 Kčs. [25]

1984 – byla postavena první část kulturního zařízení místního sboru dobrovolných hasičů. [25]

1985 – v prostorách zdejšího JZD byla prováděna stavba bramborárny a odlehčovacího skladu. [25]

1988 – provedena byla rekonstrukce vodovodu po straně obce okolo pohostinství a postaven nový vodojem. Ve spolupráci s JZD byly vybudovány tři nové studny v lokalitě Pod Strážkou a vodovodní řad v areálu družstva. Všechny zmíněné akce se protáhly až do roku 1989. [25]

1989 – v JZD byla dokončena porodna prasnic pro 140 ks vepřového dobytka. [29]

1993 – dne 22. května proběhla slavnostní schůze k 100. výročí založení sboru dobrovolných hasičů v Olešence, při které byli oceněni zvláště zasloužilí členové sboru. V sobotu 29. května uspořádal sbor veřejnou oslavu výročí se soutěží hasičských družstev mužů a žen z okrsku Přibyslav. [23:29]

1994 – nákladem cca 1 milion Kč byla provedena přístavba k budově školy; vznikl tak nový sklad pro prodejnu a zasedací místnost v prvním patře. [25]

1995 – u kulturního zařízení sboru dobrovolných hasičů byla vybudována sociální zařízení. [25]

1998 – toho roku bylo nákladem 121 086 Kč rozšířeno stávající veřejné osvětlení obce. [25]

2000 – byla rekonstruována část vodovodu o délce 910 m po straně obce směrem k České Jablonné. Akce si vyžádala 1 421 812 Kč. [25]

2001 – na místě staré hasičské zbrojnice byla vystavěna nová ve stejné velikosti, pouze uvnitř byla zvětšena plocha pro hasičskou techniku.

Členové mysliveckého sdružení v Olešence; zleva: Ota Liška, Josef Výkoukal st., Miroslav Wasserbauer, Stanislav Novotný, Ing. Rudolf Svoboda, Bohuslav Musil, Pavel Janů, Jaroslav Výkoukal, Josef Výkoukal ml., Jan Bořil a František Zvolánek

Stavba byla provedena svépomocí členy SDH. Náklad obce obnášel 456 000 Kč. [25]

– nákladem 231 393 Kč bylo vybudováno víceúčelové hřiště, o které se v Olešence snažili představitelé obce i školy od roku 1948. [25]

– Olešenka se stala členem nově založeného Svazku obcí Příbyslavsko.

– v Olešence bylo při sčítání lidu, domů a bytů napočteno 189 obyvatel, z toho 91 žen a 98 mužů; z obyvatel bylo 93 osob ekonomicky aktivních a 144 věřících. V Olešence existovalo celkem 76 bytů v 49 obydlených domech. Celkový počet domů činil 64 – 63 domů rodinných a 1 bytový. [53]

2003 – dne 12. července uspořádaly místní sbor dobrovolných hasičů a Obec Olešenka soutěž požárních družstev o pohár obce Olešenka. Stejná soutěž o pohár obce byla uspořádána 17. července 2004, 9. července 2005, 15. července 2006, 21. července 2007 a 14. června 2008. [38:48 a 49]

Petr Chaloupský

Kdo nás odloučí od lásky Kristovy?

život Marie Kovalové

Kniha vzpomínek z roku 2008 z pera Petra Chaloupského věnovaná památce Marie Kovalové

– v průběhu let 2003 a 2004 byl vybudován vodovodní přívaděč do obce a provedena nástavba vodjemu. Délka přípojky činila 562 m. Na stavební akce bylo použito 1 082 914 Kč. [25]

2004 – nákladem 350 000 Kč byl odbahněn a opraven rybník „U Danišků“. [25]

2006 – místní komunikace v katastru obce Olešenka se dočkaly postupné rekonstrukce. V letech 2006 a 2008 tak byla opravena plocha o 3400 m². Potřebný náklad 2 061 249 Kč byl cca z jedné devítiny kryt subvencí Kraje Vysočina. [25]

2007 – založeno občanské sdružení Mezník, o. s.,

s činností zaměřující se na ochranu přírody, životního prostředí a především na ochranu a tvorbu krajiny. Cílem sdružení je „rozšiřování ekologického podvědomí, ekologizace zemědělství, variantnost využívání krajiny s ohledem na trvale udržitelný rozvoj, zachování, respektive zvyšování biodiverzity v rámci různých biotopů a snaha o udržení vody v krajině.“ Občanské sdružení Mezník provedlo výsadbu 312 stromů a 235 keřů v katastrálním území Olešenka. [52]

– realizována byla stavba kabelových rozvodů pro internet a televizi (TKR). Olešenka tak byla v České Jablonné připojena k síti městské televize v Přibyslavi; délka výkopů dosáhla 3547 m. Vydání celé akce činila 1 897 124 Kč. [25]

– bylo provedeno revitalizační opatření v povodí Olešenského potočka. Stavba se skládá z hlavního rybníka „Stejskal“ a dvou drobných vodních ploch. Rybník Stejskal o maximální ploše 1,6 ha je schopen zadržet 46 070 m³ vody. Dílo bylo vystavěno celkovým nákladem 5 797 219 Kč

a dotováno z fondů EU a SFŽP částkou 4 453 055 Kč. Následujícího roku 2008 byla k rybníku Stejskal zřízena též příjezdová cesta. [25]

2008 – v pražském nakladatelství Res Claritatis vychází knížka autora Petra Chaloupského „Kdo nás odloučí od lásky Kristovy?“ – životní příběh rodačky z Olešanky Marie Kovalové, rozené Vlčkové (1911–1999), která byla politickým vězněm 50. let 20. století a odvážnou sestrou dominikánského řádu; publikace kromě životopisu nabízí i obrazové přílohy.

2009 – dětské hřiště bylo vybaveno novými atrakcemi v ceně 310 040 Kč. Dotace z kraje Vysočina obnášela 134 000 Kč. [25]

– dne 22. července vznikla v Olešence ze silné průtrže mračen náhlá povodeň, která napáchala značné škody na vodních plochách, vybudovaných v roce 2007. [26]

– začaly práce na zastřešení parketu a části sezení v kulturním areálu SDH. Stavba, dokončená v květnu 2010, probíhala svépomocí za účasti především členů SDH a materiální podpory obce. [25]

2010 – letní kulturní scéna s parketem byla v dubnu a květnu zastřešena.

– v nejbližší době je plánováno započetí prací na vybudování kanalizace odpadních vod a čističky, oprava silnice do České Jablonné a oprava střechy na kapli.

Prameny a literatura

Z důvodu účelnosti publikace nepřístupili autoři ke zpracování klasického poznámkového aparátu, pouze ke zkrácené formě citací. První číslo v hranaté závorce značí použitý pramen či literaturu podle níže uvedeného seznamu, za dvojtečkou následuje číslo strany, pokud jej bylo možné zjistit. Pokud byl k potvrzení údaje uveden ještě další pramen, je poznačen, opět číslem, v hranaté závorce za středníkem.

Moravský zemský archiv Brno

- [1] F 188, kniha 42 – Urbář obce Volešné, 1835
- [2] F 188, kniha 169 – Purkrechtní kniha Volešné, Bukové a Špinova, zal. 1701
- [3] F 188, kniha 405 – Gruntovní kniha Volešné, zal. 1783
- [4] F 188, K 111, i. č. 1158, sig. F 12 154 27 – podpory pohořelým ve Volešné
- [5] F 188, K 122, i. č. 1519, sig. G 1114 – škola ve Volešné

Moravský zemský archiv Brno – Státní okresní archiv Havlíčkův Brod

- [6] Archiv obce Olešenka, kniha 1 – *Kniha Pamětní, založena pro obec Wollessnů, na panstwj polenskem, w kragi časlawskem, w kralowstwj českem. 1836.*
- [7] Archiv Obce Olešenka, i. č. 17 – elektrifikace obce
- [8] Místní národní výbor Olešenka, kniha 1 – *Kronika obce Olešenka, díl II, 1958–1973*
- [9] Okresní úřad Chotěboř, kniha 69 – spolkový katastr
- [10] Základní devítiletá škola Olešenka, kniha 1 – *Kniha pamětní školy Woleššenské*
- [11] Základní devítiletá škola Olešenka, kniha 2 – *Památní kniha školy ve Volešné 1844–1893*
- [12] Základní devítiletá škola Olešenka, kniha 3 – *Památní kniha školy ve Volešné 1894–1929*
- [13] Základní devítiletá škola Olešenka, kniha 4 – *Pamětní kniha školy v Olešné 1929–1939*
- [14] Základní devítiletá škola Olešenka, i. č. 102 – inspekční zprávy 1948–1959
- [15] Základní devítiletá škola Olešenka, i. č. 105 – zrušení školy 1973

Moravský zemský archiv Brno – Státní okresní archiv Žďár nad Sázavou

- [17] ONV Žďár nad Sázavou, K 34, i. č. 75 – přehled vesnických boháčů, 1952

- [18] ONV Žďár nad Sázavou, K 69, i. č. 366 – seznam vesnických jednot, 1953
- [19] ONV Žďár nad Sázavou, K 119, i. č. 524 – spolkové spisy Olešenka
- [20] ONV Žďár nad Sázavou, K 135, i. č. 558 – *Přehledný výkaz přihlášek válečných škod a škod způsobených mimořádnými poměry*
- [21] ONV Žďár nad Sázavou, K 147, i. č. 604 – obecní rozpočet Olešenka

Moravský zemský archiv Brno – Státní okresní archiv Jihlava

- [22] Okresní hejtmanský Polná, Sčítání lidu – sčítací operáty Olešenka

Archiv Obecního úřadu Olešenka

- [23] *Kniha hlavní a kniha protokolu sboru dobrovolných hasičů v Olešné založena r. 1928*
- [24] *Kolaudační operát vodovodu ve Volešné u Přibyslavi*
- [25] Stavební spisy. Nezpracováno.
- [26] Různý spisový materiál. Nezpracováno.

Archiv Obecního úřadu České Heřmanice

- [27] Obecní kronika Českých Heřmanic

Archiv Biskupství královéhradeckého

- [28] Informace archiváře Mgr. Martina Rechterika

Archiv JZD Olešenka

- [29] Různý spisový materiál. Nezpracováno.

Vydané prameny

- [30] *Archiv český, čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích*. Sv. 14. Praha 1895.
- [31] *Archiv český, čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích*. Sv. 29. Praha 1913.
- [32] Turecký, Karel: *Listář města Polné*. Polná 1940.
- [33] Matějsek, František: *Berní rula, sv. 10. Kraj čáslavský*. Praha 1954.
- [34] Florian, Petr Bedřich: *Kniha pamětihodných událostí*. Příloha sborníku Polensko, roč. 2, 1939.

Literatura

- [35] Hnízdil, Oldřich: *Černá-Milíkov, historie a současnost 1556–2007*. Černá 2007.
- [36] Horský, Josef: *Česká Jablonná*. Česká Jablonná 1996.
- [37] Horský, Josef: *Česká Jablonná v proměnách času*. Česká Jablonná 2008.
- [38] Horský, Josef: *100 let SDH Česká Jablonná*. Přibyslav 2009.
- [39] Hošek, Ignác: *Nářečí českomoravské. Díl první, Podřečí polenské*. Praha 1900.

- [40] Plašil, Filip: *Historie děkanského chrámu Nanebevzetí Panny Marie v Polné*. Polná 2007.
- [41] Pojmon, František: *Polná. Popis dějepisný, místopisný a statistický*. Hradec Králové 1897.
- [42] *Polná 1242–1992*. Polná 1992.
- [43] Prchal, Jan: *Biografický slovník Polenska*. Polná 2002.
- [44] Prchal, Jan: *Dějiny Polné a Polenska v datech*. Rukopis, nestr.
- [45] Půža, František: *Kronika Přibyslavská*. Přibyslav 1914.
- [46] Půža, František: *Poddanství lidu vesnického na bývalém panství polensko-přibyslavském*. Přibyslav 1937.
- [47] Růžková, Jiřina, Škrabal, Josef et al.: *Historický lexikon obcí České republiky, II. díl*. Praha 2006.
- [48] Šimák, Josef Vítězslav: *Zpovědní seznamy arcidiecése Pražské z let 1671–1725. Díl I, Boleslavsko, Kouřimsko, Chrudimsko, Čáslavsko*. Praha 1918.
- [49] Zaoral, Prokop: *Z nejstarší minulosti Polné*. In: *500 let privilegia Viktorina z Kunštátu městu Polné*. Polná 1979.

Periodika

- [50] Zemědělské listy, roč. 14 1908/09, č. výt. 17, 26. 3. 1909, příloha.

Internet

- [51] Společná česko-slovenská parlamentní digitální knihovna, Sněm království Českého, zasedání 19. září 1884. Dostupné z www.psp.cz/eknih [cit. 13. 5. 2010].
- [52] Portál občanského sdružení Mezník, o. s. Dostupné z www.meznik.org [cit. 28. 5. 2010]
- [53] Sčítání lidu, domů a bytů 2001, obec Olešenka. Dostupné z <http://www.czso.cz/sldb/sldb2001.nsf/obce/569208?OpenDocument> [cit. 1. 6. 2010]

Tato publikace
byla vydána u příležitosti
I. setkání rodáků a obyvatel
obce Olešenka
v roce 2010
za finanční podpory
Fondu Vysočiny

Filip Plašil – Jan Prchal

Olešenka v datech

Obálka Lenka Tůmová
Redakční rada Pavel Musil, Jan Omes,
Lenka Omesová, Zdeněk Zvolánek
Vydala Obec Olešenka v roce 2010
Počítačové zpracování Filip Plašil,
Jan Prchal a Lenka Tůmová
Tisk Jiprint Jihlava
Vydání první
Náklad 300 kusů

Návrh obecního praporu

Vojenské mapování z 80. let minulého století

Vodní nádrž a domy v horní části obce

Kaple sv. Rozálie

Obecní úřad a hasičská zbrojnice

Staré lochy před kaplí sv. Rozálie

Kamenný kříž v katastru obce

Domy v horní části obce

Zrekonstruovaná usedlost v horní části obce

Letecký snímek obce

Stavba hasičské zbrojnice, 2001

Stavba hasičské zbrojnice, 2001

Kříž na památku statkáře Františka Duška

Litinový kříž z druhé poloviny 19. stol. na hranici obecního katastru, výrobek železářů z Ranska

